

PROSVETNI DELAVEC

ZANIMIVOSTI S KONFERENCE PROSVETNIH DELAVCEV V KOČEVJU

Šolniki smo družbeni delavci ker vzgajamo v imenu družbe in njenih interesov

Pretekli mesec smo se zbrali na skupni konferenci prosvetnih delavcev občine Kočevje. Pomenili smo se o reorganizaciji sindikata in ideološkem političnem izobraževanju prosvetnih delavcev. Po drugi temi se je razvil zelo živahen razgovor. Povedano so bila nekatera stališča o reformiranih šolih. Mnenja so bila deljena. To govorilo ni negativno pojav, saj vemo, da se vedno najde prava pot tedaj, kadar iskreno povemo, kaj mislimo. Nočem se postaviti v vlogo sodnika kateregakoli stališča, le nekoliko širše želim razložiti svoje mnenje.

V začetku šolskega leta 1959/60 so nekateri stanovski tovariši pisali kontrolne naloge v 1. razredu gimnazije. S preverjanjem znanja so ugotovili nizke izobrazbeni nivo dijakov. Sledil je zaključek, da nivo v reformiranih šolah pada. Pridružila se je druga trditev, da sedanja zakonitost učencem popušta, da daje možnost špekulacije učencem in staršem. Otroka vzgajamo ob delu, njegovo delo je učeno, zato zvišamo predmetno zahtevnost, če hočemo, da bo otrok nekaj znal. Ker premoja zahtevamo, logično sledi nasledstvo padec nivoja pouka. V vojski od človeka več zahtevamo, kakor je normalno, da se osposobi za premagovanje težav za slučaj potrebe. Torej bodimo tudi mi stroži. Peti razred bodo težko izpolnili pričakovane. Zakaj je v njih razredni pouk. Zakaj ne bi predmetni učitelji postavili predmete, ki so zato študirali in so strokovnjaki. Zase problem so učni načrti in učbeniki. Vsaj en pedagoški svetovalec se bi lahko odločil, da bi sestavil podrobni učni načrt. Učbeniki naj bi bili preje sestavljeni, predno smo začeli s poukom. Problemi so tudi svobodne aktivnosti učencev. Pouk trpi, ker imajo otroci preveč krožkov, so prezaoptenjeni in ne najdejo časa za učenje.

Po tolikem razpravljanju o vsebini šolske reforme so te trditve vredne pozornosti.

Preteklo šolsko leto je bila izvršena reorganizacija osnovne šole in nižjih razredov gimnazije. Dobili smo samostojne osemletne osnovne šole in štiriletno gimnazije. V osnovnih šolah se je začel postopoma uveljavljati nov učni načrt, ki je uveljavil kvaliteten spremembo v sistemu pouka in metodah dela. Uveljavljati se je začel tudi gospodarsko tehnični pouk in postal sestavni del vzgoje in izobraževanja. V višjih razredih se je odvijal pouk po starih učnih načrtih, veljavnih za nižje razrede gimnazije in se še, razen v 5. razredu, ki je dobil nov učni načrt. Na višji stopnji so predmete poučevali kvalificirane učne moči, kakor prej v gimnazijah. Drugih dosežkov reforme ne omenjam, ker je tematika preobsežna in preslikovita, da bi lahko vse povedal v enem stavku. Sodim, da to nikakor še ni popolna reforma obveznega šolstva, na katero bi lahko metali krivdo slabih učnih uspehov v gimnazijah. Vzroke za to bi verjetno najkorektnost iskali v zastarelih učnih načrtih, v neživljenjskosti pouka in metodah dela. Menim, da je doslej storjeno delo šele korak v reformo. Povsod smo šele na začetku. Beležimo prve rezultate, ki kažejo pot naprej. Torej reforma ni enostaven priključek novega k staremu, ampak proces, povezan s rastjo novih družbenih odnosov, ki ga zakoni in predpisi samo v načelu usmerjajo.

O tem, da je zakon zapisal svobodnejšo prehajanje iz razreda v razred, se v javnosti, zlasti pa med prosvetnimi delavci veliko govori. Napačno je, da iščemo v novem zakonu misel, da moramo odslej popuščati in nivo znanja

znižati. Šole nismo reformirali zato, da nivo znižamo, ampak zato, da ga zvišamo. Razumno je, da želimo izločiti iz pouka nepomembne drobnarije in mladino usmeriti na prirodne in družbene zakonitosti. Otrok, ki ne bo imel dovolj splošnega znanja, tudi sedaj ne bo mogel napredovati. Važno pa je, kako splošno znanje pojmuje. Ali tu mislimo na osnovne zakonitosti posameznega predmeta, ali pa gledamo in lovimo nadrobnoti, ki otroka spominsko obtežujejo, ne dajejo mu pa razumske predstave in osnovnega znanja. Lenuhi naj zaostanejo. Nikar pa ne more šola mimo učencev, ki se trudijo, vendar se teže učijo. V takih primerih bo moral šolnik vložiti vse sile, da temu otroku pomaga, da ga dvigne v življenje. V vsakem primeru otroka je prav, da stopimo ven iz šolskih prostorov. Le takrat, kadar šolnik spozna otroka v šoli, pozna domače razmere, okolje, v katerem otrok živi v prostem času, njegovo družino, nagnjenja itd., ga bo lahko objektivno presodil. To delo od nas terja sedanji razvoj, terja Zakon o osnovni šoli. Spoznati bo treba sredino, v kateri šola je. Kdor ne bo povezan z življenjem okolice, ne bo mogel izvrševati šolskih dolžnosti. Šolniki smo družbeni delavci, ker vzgajamo v imenu družbe in njenih interesov. To poslanstvo od nas terja, da nismo odtrgani od življenja in razvoja družbenih sprememb. Pravilno je, da je človek za svoj predmet zavzet, toda otroku naj ne ubije volje do učenja in ljubezni do šole. S trpanjem raznih norm, kopičenjem pravila na pravilo ne bomo dosegli uspeh. Tudi predmetna navdušenost mora imeti svoje meje.

O načelih, ki so privedla do razrednega pouka v 5. razredu je bilo že veliko povedanega in napisanega. Pridobivamo si šele osnovne izkušnje. Menim, da predmetno strokovnost ne moremo jemati ozko šolsko. Dober strokovnjak sedanjega časa je lahko le široko razgledan državljan.

Učni načrt je nov. Očitek, zakaj ni nekdo napisal učnega načrta, izhaja iz nerazumevanja ali nepoznavanja stvari. Statične in za vse kraje veljavne učne načrte smo imeli doslej. Ker sedanjemu razvoju več ne odgovarjajo, jih reformiramo. Z zakonom je predpisan le okvirni učni načrt. V obsegu tega pa imamo toliko učnih načrtov, kolikor je šol. To je logično, saj je nujno, da pouk slednje šole izhaja iz družbene sredine. Izhodišče pouka, spoznavanje prirode in družbe, ne more biti v Kočevju in Črnomlju enako. To velja tudi za druge predmete. Torej mora za vsako šolo podrobni učni načrt sestaviti učitelj sam; na večjih šolah pa skupaj učitelji paralelk. Vsako leto ga tudi dopolnjujemo, zato za obravnavane enote piše-

mo pripombe. Novi zakon o osnovni šoli celo zahteva, da predmetnik in učni načrt na podlagi potreb kraja dopolni svet za prosveto Občinskega ljudskega odbora. S tem se šola nujno povezuje z vsebino svojega okolja in potrebami kraja. Tu ni dopustno nobeno izmikanje in prenašanje odgovornosti na drugega. Ker nam Zakon daje večjo svobodo pri sestavljanju učnih načrtov, zahteva od nas prožnost in zavesten prevzem družbene odgovornosti za vzgojo in izobrazbo poverjenih otrok.

Razvoju družbenih odnosov so podrejeni tudi šolski učbeniki. Stara Jugoslavija je lahko sestavila za več let veljavne učbenike. Njej ni šlo zato, da mladina spozna zakonitosti razvoja. Njen smoter je bil držati ljudi v zaostaloosti, podrejenosti in hlapčevanju.

(Nadaljevanje na 2. strani.)



Največji praznik jugoslovanskih narodov Dan republike 29. novembra so po vseh šolah naše domovine slovesno proslavili. Mladina se je s kulturnimi sporedi in govori spominjala junaških dni NOB, ko se je v mukah in junaštvu porajala nova Jugoslavija. Pred kipom maršala Tita in našimi zastavami so najmlajši znova potrjevali svojo zvestobo revolucionarnim idejam naše socialistične skupnosti. Na sliki je prizor s proslave na 3. osnovni šoli v Ljubljani: sprejeti so novi člani v pionirsko organizacijo

KOMBINACIJA STROKOVNEGA PROGRAMA S SPLOŠNO-EKONOMSKIM IN POLITIČNIM osnovna zahteva strokovnega izobraževanja odraslih

Predsednik Republiškega sveta Zveze sindikatov LRS tov. Stane Kavčič je za inštruktivno-informativni list »Informator«, ki izhaja v Zagrebu, napisal članek o oblikah šolanja odraslih v posebnih oddelkih šol in na delavskih univerzah. Članek ima naslov: »Specijalne organizacije i ustanove za izvanškolsko obrazovanje radnika«.

V članku so najprej navedeni podatki o številu in organizaciji izobraževanja delavcev in uslužbencev v oddelkih za odrasle pri osemletnih šolah, srednjih ekonomskih in srednji ekonomski dopisni šoli ter na posebnih tečajih Delavske univerze in delavskih kulturno umetniških

društvih »Svoboda«. Za izobraževanje delavcev in uslužbencev kažejo sindikalne organizacije in podjetja veliko razumevanje. Sindikati si prizadevajo — pravi tov. Kavčič — da se poleg že osnovanih centrov za izobraževanje odraslih le-ti osnujejo še v vseh večjih podjetjih in industrijskih središčih in da jih vodi strokovna služba. Za različne oblike izobraževanja delavcev in uslužbencev dajejo podjetja znatna materialna sredstva, ker se zavedajo, da pomeni večja izobrazba zaposlenih, pod pogojem pravilne zaposlitve, tudi večjo storilnost in višjo življenjsko raven.

Ko piše o vlogi sindikata na področju kulturno-prosvetnega življenja proizvajalcev, pravi, da sindikati nosijo vso odgovornost za to. Predvsem si mora sindikat prizadevati:

1. da bo delo »Svobod« bolj ko doslej osredotočeno na organizacijo boljšega izkoriščanja svobodnega časa delavcev in uslužbencev za kulturnejše razvedrilo in zabavo;
2. da delavske univerze pri ustanavljanju programov svojega dela iščejo izhodiščno točko v konkretni sedanji družbeno-ekonomski stvarnosti in da obravnavajo tiste teme, katere proizvajalci in upravljalci v sedanjih

družbeno-ekonomskih pogojih najbolj potrebujejo.

3. da se čimprej osnuje kar največ centrov za strokovno izobraževanje v podjetjih, v drugih gospodarskih strokah ali komunah ter za več manjših podjetij skupno; pri vodilnem kadru gospodarskih organizacij in organih delavskega upravljanja je treba za to delo vzbuditi še več zanimanja.

Glavni cilj strokovnega usposabljanja je, po izvajanju tov. Kavčiča, kombinacija strokovnega programa s splošnoekonomskim in političnim programom, ki naj v prvi vrsti osvetli smisel in potrebo ter koristi strokovnega izpopolnjevanja.

Za uspešnejše izobraževanje je potrebno zagotoviti večja denarna sredstva, kot so doslej bila na razpolago za izgradnjo in materialno opremo omenjenih objektov, šol in ustanov, kot tudi za okrepitev teh ustanov in organizacije v pogledu kadrov. Letos bo gospodarskih organizacij ostalo 612 milijonov dinarjev, ki jih bo treba izkoristiti predvsem za izobraževanje in strokovno izpopolnjevanje delavcev.

T. C.

Konferenca vajencev domske skupnosti

»Dobro in lepo so opravili, kaj boljšega si nismo mogli želeli...« Taka je bila soglasna sodba vseh, ki so 18. novembra na večer pristopovali drugi letni konferenci domske skupnosti v Vajenskem domu v Kersnikovi ulici v Ljubljani, ki je dejansko dom 160 mladim fantom. Prava prav leta konferenca mladincev ni bila samo konferenca. Bila je precej več, dobro pripravljen prikaz za tiste, ki so se želeli kaj več seznaniti z vprašanji, kako se mladina v socialistični družbi počuti, kako se giblje, kaj dela, kaj ustvarja in kako misli. In zlasti še naš, svoje dni tako hudo zapostavljeni vajenec.

Priprave za konferenco so dale domski skupnosti nemalo dela in skrbi; vsem tem zadevam je primaknil svojo veliko pripravljenost vzgojitelj, — predmetni učitelj tov. Jože Šager.

Nabito polno dvorano je napolnila mladina ljubljanskih vzgojiteljskih domov z vzgojitelji, bila pa so navzoča tudi zastopstva sektorskih centrov iz Kočevja, Kamnika in Zagorja.

Pred mikrofonom se je zvrstilo nič manj kot 15 poročevalcev-mladincev, aktivistov, članov domskega kolektiva. Le kaj vse so opravili v Vajenskem domu ti zdravi, mladi tovariši! Težko bi našli slabost, saj so delali na politično-ideološkem, gospodarskem, kulturno-prosvetnem, propagandnem, organizacijskem in telesnovzgojnem področju.

V ZK je bilo na novo sprejetih 11 tovarišev, obiskali so Bošnišnico Franjo, šli so v Dolino Završnico, z avtobusom so se popeljali k odkritju spomenika na Turjak; notranje življenje v domu so si družno urejali, pri tem pa sodelovali v upravnem odboru. Poprijeli so za ročno delo — vse z željo, da bi bil njihov dom lep, priklupen, urejen. To niso bila suhoparna, boječa, monotona brana poročila, ki uspravajo. Prav obratno: vse je bilo izpovedano jasno, prepričevalno, stvarno, zavestno. Ti mladi graditelji nove Jugoslavije dobro vedo, kaj hočejo!

Konferenca so se udeležili tudi inšpektor za vzgojne domove pri OLO Ljubljana, Kati Kušarjeva, predsednik strokovnega aktivna vzgojnih domov Marian Cont in za OK LMS tov. Grünfeld. Lepo in prav je bilo, da je s prijateljskimi besedami spregovoril mladini upravnik doma Anton Golja.

V. D.

Delavci s šolsko aktovko v roki

Izobraževanje odraslih je bilo nekaj časa prepuščeno bolj ali manj samostojnim pobudam posameznih podjetij, ustanov in družbenih organizacij; po ustanovitvi Zavoda za proučevanje izobraževanja odraslih pa je postalo mnogo smotnejše; z raznimi zakoni je urejeno enotno in prilagojeno kandidatom, ki se žele izobraziti.

Na pobudo pred kratkim ustanovljenega Upravnega odbora delavske univerze pri ObLO Šiška je osemletka Hinko Smrekar organizirala šolo za odrasle. Hkrati je bila pri šolskem odboru imenovana posebna komisija,

ki se bo ukvarjala z izobraževanjem odraslih.

Kandidati za večerno šolo so se prijavi predvsem iz okolice šole Hinka Smrekarja. Ker ima ta zavod precej sodobnih učil pa tudi ostalih pogojev za uk starejših, so ustanovili za izobraževanje odraslih dva oddelka. V prvem je zajeta snov petega in šestega, v drugem pa sedmega in osmega razreda.

Za vzdrževanje šole bodo prispevala deloma nekatera podjetja, deloma Upravni odbor delavske univerze, nekaj pa tudi kandidati sami.



Med učenci je ena tretjina litostrojskih delavcev

Iz dejavnosti otroških negovalk

V povsem moderniziranih prostorih v Lončarski stezi v Ljubljani ima šola za otroške negovalke svoje prostore in internat. Gojenke te šole so lepo proslavile 29. november; v domačih šolskih prostorih so pripravile obsežen kulturni program, pri katerem so bili navzoči še člani šolskega in upravnega odbora, predavatelj in zdravstvena svetnica Dina Urbančičeva ter Anton Sluga. Ob tej priložnosti je 33 gojenk prejelo legitimacijo Ljudske mladine Slovenije. Ravnateljica šole Anica Gradiškova je novim članicam mladinske organizacije toplo čestitala. Gojenke te šolsko-zdravstveno prosvetne ustanove so tako dostojno proslavile praznik Dneva republike.

Dejavnost otroških negovalk v LRS je tudi sicer vredna pozornosti. Njihovo društvo je imelo 21. in 22. novembra letos svojo letno skupščino v predavalnici Pediatrične klinike. Prof. dr. Marij Avčin je predaval o temi »Otrok kot celota«, predvajali so zdravstveni film in dali poudarka tudi 40-letnici KPJ in SKOL.

Ideološko-politično delo

je sestavni del splošne aktivnosti slehernega učiteljskega zbora

»Da bi šolstvo bilo kos svojim nalogam, je nujno potrebno, da se v svoji organizaciji, v metodah dela, v svojem celotnem delovanju neprenehoma izpopolnjuje, hodi vstric z razvojem družbe in zadovoljuje potrebe, ki neprenehoma rastejo. Posebno pomembno je, da je šola povezana z družbeno-ekonomsko stvarnostjo, da je sposobna s svojim programom izražati konkretne potrebe mladelega naraščanja in jih prilagajati potrebam družbe, da je sposobna zbuditi v mladem človeku interes za vse tisto znanje, ki je potrebno za njegov sedanji in bodoči materialni, kulturni in moralno-družbeni napredek. Pouk v naših šolah mora živo spremljati sodobni razvoj in rezultate sodobne znanosti, družbene prakse in umetnosti ter te rezultate uporabljati pri vzgojnem delu.«

Program Zveze komunistov Jugoslavije

Na plenumu Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev LRS 14. novembra je bilo med drugim ugotovljeno, da so prosvetni delavci na občinah zborih svojih sindikalnih organizacij povsod obravnavali vprašanje ideološkega študija na prvem mestu. Plenum je na osnovi poročil sprejel sklep:

Moramo se zavedati, da prosvetni delavec ne more uspešno opravljati svojega poklica v naši socialistični družbi, če ni dovolj razgledan na vseh področjih našega življenja in če se neprestano ne izpopolnjuje; zato je potrebno, da se člani našega sindikata še naprej tako aktivno vključujejo v ideološko-politični študij. V socialističnem vzgojnem procesu je ideološko-politično delo neločljivi sestavni del splošne aktivnosti slehernega učiteljskega kolektiva ne glede na vrsto in stopnjo šole, družbenih organov in organizacij ter se zato izraža v delovnih programih. Ideološko-politično delo je usmerjeno tako v učiteljski kolektiv in med vse, ki odgovarjajo za vzgojo mladine ali izobraževanje odraslih, kakor v neposredno delo z mladino v šoli in izven nje, v vzgojno prizadevanja in aktivnost šole, v svobodne aktivnosti in delo z mladino v družbenih organizacijah. Koordinirati in usmerjati je treba napore za idejno in politično zdravo rast mladine, zaostriiti odgovornost za resnično napredno in socialistično vzgojo, razvijati primerne oblike, podpirati delo mladinskih organizacij, šolskih skupnosti in omogočiti mladini, da bo na tem področju razvila široko aktivnost.

Dosedanja aktivnost sindikalnih organizacij je opravičila interes prosvetnih delavcev za ideološko izpopolnjevanje, zato je povsod potrebno krepiti takšno aktivnost in jo s smotrnim programom skrbno usmerjati. Aktivni Zveze komunistov na šolah, ki združujejo prosvetne delavce in družbene delavce v prosvetnih

organih in šolskih odborih, naj bodo najtrdnjša opora ideološko-političnega dela na vsaki šoli!

IDEOLOŠKI ŠTUDIJ PROSVETNIH DELAVCEV

Uspešen študij v lanskem sezoni utemeljuje potrebo po nadaljnjem rednem, sistematičnem in poglobljenem ideološkem študiju v sezoni 1959/60. Lanski predlog programa je bil obširen, saj je zajemal v osnovi pregled Programa ZKJ. Zato je zdaj mogoče preiti k poglobljenemu obravnavanju manjšega števila tem, katerih nekatere bodo na programu daljše obdobje in bodo obsegale celo več predavanj in razprav.

Ideološko-politična komisija pri OK ZKS Ljubljana predlaga učiteljskim kolektivom programe študija v okviru naslednjih tem:

1. Obravnavanje novih zakonov in predpisov o reformirani šoli raznih stopenj (spoznavanje novega šolskega sistema, nova vzgojna načela in neposredne naloge šole).

2. Ciklus razprav o socialističnem razvoju:

a) socializem kot svetovni proces (1. do 3. poglavje Programa, knjižica Vlasta Begovića v založbi Rad, idr.); b) socialistična revolucija v Jugoslaviji (4. pogl. Programa, knjižica P. Morčar — založba Rad in drugo gradivo); c) posebnosti graditve socializma v Jugoslaviji (5. do 8. pogl. Programa, knjižica Mirka Perovića v zal. Rad in vrsta drugega gradiva).

3. Komuna — ciklus razprav: a) Komuna kot družbeno-ekonomsko skupnost in politično teritorialna enota (poleg drugega gradiva brošura dr. Lea Gerškovića); b) oris komune, v kateri živite (teritorialni, demografski, socialni, ekonomski, perspektive razvoja).

4. Problemi socialističnega razvoja kmetijstva:

a) Knjiga tov. Kardelja (v slovenskem jeziku izide pred koncem leta); b) obravnavanje konkretnih perspektiv kmetijskega razvoja v okraju, občini, ožji okolici (socialistična kooperacija, kmetijska posestva in zadruge, modernizacija proizvodnje ipd.); c) Razvoj družbenega samoupravljanja:

a) komuna in njeni organi; b) delavsko samoupravljanje — 10 let delavskih svetov; c) zadrugi svet in razvoj socialističnega kmetijstva; d) šolski odbor in ostali prosvetni organi.

e) druga področja družbenega upravljanja. f) iz zgodovine našega političnega razvoja: a) delavsko gibanje pred vojno in razvoj KPJ; b) politično gibanje v borbi za osvoboditev.

c) 40 let ZKJ in SKOJ.

7. Problemi naše prosvetne in kulturne politike:

a) razvoj socialistične misli; b) osebnost v socializmu, boj ZKJ za socialistični humanizem; c) idejna socialistična preobrazba dežele, naraščanje splošne prosvetljenosti, naloge sodobne vzgoje in izobraževanja; d) razvoj kultur jugoslovanskih narodov, znanstvene in umetniške ustvarjalnosti.

8. Stanovanjska skupnost in njena vzgojna prizadevanja:

a) o stanovanjskih skupnostih in njih nalogah; b) stanovanjska skupnost v praksi na terenu.

Učiteljski kolektivi bodo verjetno brez izjeme vnesli v program 1. skupino razprav (šolski sistem in naloge vzgoje). Razen v strogo mestnih občinah v Ljubljani pride kot nepogrešljiva v skoraj vsak program tudi skupina tem o socialističnem razvoju kmetijstva, ki zahteva več temeljitih razprav. V veliko oporo vam bo časovna prilagoditev teh razprav zborom volivcev, zborovanjem SZDL, razpravam v raznih aktivnih itd., ki bodo predvidoma v tej sezoni zelo pogostejše o tem razpravljali. Posebno priporočamo tudi razprave o stanovanjskih skupnostih in problemih naše prosvetne in kulturne politike.

Tako predlog ideološko-politične komisije pri OK ZKS Ljubljana. Naj navedemo še dva programa študija prosvetnih delavcev.

KOPER

Okrajni komite ZKS Koper je izdelal za prosvetne delavce naslednji program študija:

Za celotni okraj predlagajo dva programa — ožjega in širšega. Prvi bi prišel v poštev za prosv. delavce na podeželju, širši pa za tiste v večjih centrih. Tako obliko so predlagali zato, ker so v centrih večje možnosti za sklicevanje sestankov.

Ožji program:

1. naš družbeni sistem (gospodarski in politični); 2. Komuna in stanovanjske skupnosti; 3. Naša socialistična preobrazba kmetijstva (2 predavanji); 4. Šolski odbori in šolske skupnosti.

Širši program:

1. Socializem — svetovni proces; 2. Notranja protislovja socialistične graditve; 3. Osebnost in socializem (naš boj in socialistični humanizem); 4. Naš družbeni sistem — gospodarski in politični; 5. Komuna in stanovanjske skupnosti; 6. Naša socialistična preobrazba kmetijstva (dve predavanji); 7. Idejna socialistična preobrazba dežele — naraščanje splošne prosvetljenosti, naloge sodobne vzgoje in izobraževanja; 8. Temeljna načela in socialistični značaj jugoslovanske zunanje politike.

Šolniki smo družbeni delavci

(Nadaljevanje s 1. strani)

Revolucija je nam izoblikovala drugačne poglede. Vsa vzgojna in izobrazbena stremjenja so obrnjena k človeku in za človeka. Zaradi tega mora biti vsak učbenik pogojen rasti socialističnega razvoja. Iz praktičnih izkušenj vidim, da je za spoznanje prirode, družbe in družbeno-moralne vzgoje zelo primeren učbenik snovna mapa. Z njo ima učitelj veliko dela. Prebirati mora razne revije, časopise, knjige, zbirati slike, prospekte itd. Ima mnoge kvalitete. Nikdar ne zastari, ker jo vedno dopolnjujemo z novimi spoznanji. Učitelja in učenca navaja k iskanju virov, k samostojnosti, k spoznavanju problemov sedanjega časa. To je težnja reformirane šole. Nisem pravi sistem učbenikov, toda bili bi verjetno katastrofalni, če bi jih sestavljali prej, preden bi praksa rekla svoj ja.

Poseben poudarek imajo v Zakonu o osnovni šoli svobodne aktivnosti učencev. Mislim, da tu ne gre za krožkarstvo, ki se je razvilo takoj po končani vojni. Takrat se nismo imeli raznih društev in organizacij, ki bi skrbele za prosti čas otroka. Vse breme je prevzela ljudska mladina in v okviru nje pionirska organizacija. Danes pa vedno bolj spoznavamo,

da šola ne more biti edina odgovorna za izobraževanje in vzgojo otroka. Ona je družbena ustanova. Sodoben človek potrebuje mnogo več, kot mu daje šola. Zaradi tega nalaga novi zakon šoli in vsem činiteljem, ki se bavijo z vzgojo mladine, dolžnost, da razumno razvijajo izvenšolske in šolske dejavnosti. Preko raznih krožkov, sekcij, zadrug, klubov itd. bomo otroka vključevali v življenjske situacije in ga usposabljali za poznejše delo v družbi. Napačno bi bilo, če bi otroka obremenjevali z dvojnimi deli. Vse interesne organizacije mladine so tudi šolske. Šola prav lahko razvije krožke, sekcije, družine, zadruge itd. kot podmladke že v kraju obstoječih društev in organizacij. Preko krožkov nudimo tudi posebno pomoč otrokom, ki se teže učijo. Nivo reformirane šole moramo dvigniti, zato že sedaj na začetku razvijamo vse možnosti, ki normalnemu otroku ne omogočajo golo prehajanje iz razreda v razred, ampak zadovoljivo znanje in pravilno orientacijo v družbi. Te naloge šola ne bo mogla izpolniti brez tvornega sodelovanja družbenih in gospodarskih organizacij, staršev in ustanov. Z njimi bo v šolo prihajalo življenje. Družbena stališča bodo postala jasnejša.

Torej vidimo, da je uspeh šole odvisen od raznolikih činiteljev v občini, predvsem pa od šolskih organov in učiteljev, političnih in gospodarskih organizacij. Potrebna je smelost, neprestano ideološko in strokovno izpopolnjevanje tistih kadrov, ki delajo v šolah. Za izvrševanje nalog erpamo znanje iz knjig in prakse. Program ZKJ in gradivo VII. kongresa predstavlja bogato zakladnico znanja. Večkrat ju preberimo in stališča zavestno osvajamo, pa ne bomo prišli navzkriž z vsebino šolske reforme. **Ludvik Golob**

Slavnostni sprejem vajencev-odličnikov

Sprejem, ki bo nedvomno ostal vsem udeležencem v najlepšem spominu, je pripravila Obrtna zbornica za Okraj Ljubljana vajenski mladini ljubljanskega okraja — odličnikom — 60 po številu, ki so prišli na slavnostni zaključek letnih izpitov praktičnega znanja v vrtno dvorano hotela »Union« v Ljubljani 26. novembra. Zbrani mladini je spregovoril v imenu zbornice Jože Podčevšek; kot predsednik izpise pomožniške komisije pa Ivan Mihalčič. Oba predstavnika obrtniškega stališča na doseženih uspehih iskreno čestitali, želeli, da bi mladi kader, obrtniški naraščaj, izpolnil tista pričakovanja, ki jih naše gospodarstvo od njega s polno upravičenostjo pričakuje sprejem, ki je bil prvi take vrste v Ljubljani. Je obiskala tudi inšpektorica strokovnega šolstva Zora Kolarjeva; navzoči so bili tudi predstavniki vajenskih šol.

O »nižji« in »višji« stopnji

V reformirani šoli so začeli oziroma nadaljujejo z imenovanjem »nižjih« in »višjih« oddelkov; ponekod čujemo tudi izraz »srednja stopnja«. Vsi ti pojmi so izrazno pomagalo, ki pa v naši novi osnovni šoli nimajo pravega mesta. Besedilo zakona o šolstvu nikjer ne loči osnovne šole v razne stopnje, govori samo o razredih od prvega do osmega. Enako stališče bi morali sprejeti učiteljski zbori.

Kakor je to na videz malenkostno, tako more biti močno škodljivo. Mladina sama sicer ni tako občutljiva, da bi se zavoljo naziva nižja ali višja stopnja skušala razdvajati, četudi bi kaj takega ne presenetilo. Toda njo ločijo že same razredne stopnje. Dosti huje je to med učitelji, ki se zavoljo tega v zbornici ločijo v dva tabora in se docela po nepotrebnem razhajajo na učitelje, ki uče na višji stopnji, in na tiste, ki uče na nižji stopnji. Te delitve v zbornici se zelo lahko prenaša na razpoloženje vse šole, mimo tega pa močno kali skupno delo zbornice. Ne trdim, da je tako povsod, toda marsikje je tako. Pa četudi so imenovanja »nižja« — »višja« stopnja samo pomagalo, morejo zlagoma povsem nezavedno razdeliti ljudi, ki so vsi skupaj enako dolžni skrbeti za enotnost šole.

K temu šteje še drug neljub naziv: ravnatelj. Zakon določa za vodjo šole upravitelja. Marsikomu, ki je bil poprej ravnatelj, bo zdaj malo neugodno, če ga bodo kolegi klicali »upravitelj«. Toda dosti bolj nerodno je to v krajih, kjer sta dve ali več osnovnih šol, pa je na eni človek, ki terja naziv ravnatelj, na drugih pa imajo upravitelja.

Ti dve malenkosti moremo šteti za obrbno pripombo, ki jo je pa vredno upoštevati in v prihodnje dosledno uporabljati pojem razredov in osnovni šoli, ki jo vodi upravitelj. —sh

ČESTITKA

Pred dnevi je praznoval 50-letnico življenja eden najvidnejših političnih in kulturno-prosvetnih delavcev pri nas, sekretar Glavnega odbora SZDL Slovenije tovariš Franc Kimovec-Ziga.

Čestitkam ob njegovem jubileju se pridružujejo znanci in kolegi iz vrst prosvetnih delavcev ter uredništvo lista!

V programu kemije so zajeti vsi kemijski pojmi, ki so potrebni, da pouk iz tega predmeta doprinese svoj delež k vzgojno-izobraževalnemu cilju osemletne šole. Dijaki morajo spoznati stalno revolucijo proizvodnih sil, katere posledica je razvoj sodobne znanosti in tehnike. Zato ni mogoče brez osnovnega znanja kemije razumeti današnjega vzpona industrije, mehanizacije, avtomatizacije, dviga poljedelstva in podobno.

Učna snov je bila doslej razdeljena na anorgansko-organsko kemijo in mineralogijo. Iz prakse vemo, da je bila celokupna snov za eno šolsko leto preobširna, a še težji problem je bil, odkod poklaskati material za predavanja. Predpisana knjiga je slaba pomoč predavatelju in dijaku, saj po vsebini ni življenjska, da ne omenim, kaj vse v njej manjka: sodobna kemijska industrija in njena produkcija, umetne mase, polivinil, atomska energija, izotopi in njihovo delovanje itd. Zato je nujno, da se poslužujemo člankov iz časopisov in revij, radijskih reportaž in filmov, saj je praksa pokazala, da z zbiranjem tega gradiva dijaki mnogo pridobijo.

Kemija je nauk o materiji — tako začnemo prvo kemijsko uro. Ako hočemo, da bo pojem materije čim konkretnije prikazan, morajo dijaki spoznati lastnosti materije, jo morajo opazovati, analizirati in končno ugotoviti, da neuničljiva, to je osnova materialističnega pogleda na svet. Ta neuničljivost dobiva dokaze ob

Idejno-vzgojni momenti pri pouku kemije

poskusih, ki se vrstijo skozi ure kemijskega pouka. Ko je osvojen pojem materije, razširjamo snov na osnovne metode dobivanja materije, zmesi in spojin. Najprej obravnavamo spojine, od katerih je odvisno življenje na zemlji, a to je voda in zrak. Sedaj poudarimo pomen anorganske materije za vsa živa bitja in njihovo medsebojno odvisnost. Pri obravnavi vode, ki povezuje že dva znana elementa, se seznanimo nazorno z metodo analize in sinteze, kakor tudi s prvo formulo H₂O. Ta formula nam pove mnogo več kot beseda — voda, ki pomeni tekočino, a formula H₂O je že kemijsko razumevanje, ki povezuje znanje dveh vrst materije.

Ko omenjam prvo formulo, naj se v zvezi z njo še malo zastavim pri kemijski simboliki sploh. Za marsikaterega dijaka postanejo enačbe in formule pravo breme. Kaj to? Takrat, ko ne razume njihovega smisla, še manj pa koristne uporabe za lažje razumevanje, prehajanje ene spojine v drugo. Kemijske enačbe so važen vzgojni moment, saj zahtevajo od dijakov vztrajnost, točnost in doslednost v izvajanju, a končno težnjo k pravilnemu rezultatu. Seveda, to pa še ne pomeni, da moramo obravnavati tudi zapletene in težke skrukture. Z enačbami ponovno dokažemo, da

se pri spajanju različnih snovi ne more ničesar izgubiti, kar zopet potrjuje pravilo o neuničljivosti materije.

Eden važnih vzgojnih smotrov pri kemiji je razvijanje samodejavnosti dijakov, saj kemija ni teorija, ampak mora biti čim bolj povezana s prakso. To dosežemo s takozvano laboratorijsko metodo, za katero je potrebno dosti spretnosti, posebno če izvajajo eksperimente dijaki. Z malo truda si vsak naredi najnujnejši pribor, kupi nekaj erpuvet, a kemikalije pomaga deloma nabaviti tudi šola. Eksperimenti pomagajo doseči jasne predstave, razvija se medsebojna pomoč pri iskanju raznih možnosti rešitve, posebno pa vztrajnost. Dijaki spoznajo, da je kemija delo, ne pa samo formule. Perspektive naše kemijske industrije so velike, potrebno bo usposobiti še dosti kemijskih tehnikov in laborantov, a interes za ta poklic se mora vzbuditi pri kemijskem pouku.

Mineralogija nudi nešteto prilik, kjer najbolj nazorno prikazemo našo socialistično izgradnjo v primerjavi s predvojno zaostalostjo naše domovine; kapitalistično izkoriščanje ljudstva v nasprotju z današnjim delavskim samoupravljanjem. Zelo vzgojno deluje tudi sam ogled produkcije, pa bilo to samo opekarna, ali ja-

ma z živim apnom, ali ogled plinarne, železarne ali rudnika. Tu vidijo dijaki, koliko napora je treba in koliko nevarnosti preži na delavce, zato je potrebno ceniti vsak produkt. Posebej se moramo zaustaviti pri radiu (Ra) in njegovi izumiteljici »Madam Curie«, saj z njenim težkim življenjem in neumornim raziskovanjem dokazuje, da pot do uspehov ni lahka, ampak zahteva mnogo požrtvovalnosti in vztrajnosti. Pri Ra moramo omeniti razen fizioloških sprememb, ki jih povzroča, tudi spreminjanje v druge elemente, ako znižujemo atomsko težo. Tako dobimo zopet dokaz za zakon preskoka iz kvantitete v kvaliteto.

Najbolj zanimivo je vsekakor poglavje atomske energije, atomskih institutov pri nas in njihovih uspehih. Snov je treba črpati iz revij in časopisov. Posebno je treba poudariti grozoto atomske in vodikovne bombe ter potrebo miroljubne politike, za katero se bori naše vodstvo.

Organska kemija nam nudi mnogo možnosti, da ovržemo mitično gledanje nastanka življenja »tajne sile vis vitalis«. Dokazano je, da so organske spojine sestavljene iz elementov, ki smo jih spoznali v anorganski kemiji. Tako ne bomo zapadli v napačno opredelitev med organsko in

anorgansko kemijo, med živo in neživo naravo. Dijaki končno spoznajo, da nas obdaja materija in energija, ki prehaja ena iz druge, ki se stalno giblje, spreminja, ki je nikoli ne zmanjka, ki torej živi.

Pri poglavju o nafti ne naštevamo samo derivatov, ampak prikazemo tudi napor belih rudarjev in nevarnosti zaradi strupenih plinov in možnosti eksplozije. Govorimo o svetovnih nahajališčih nafte in sporih, ki nastajajo med državami bližnjega in daljnega vzhoda in kapitalisti. Pri snovi o milu in detergentih povežemo obravnavo z ekurziijo v milarno, kjer dijaki spoznajo okoliščine v katerih se vrši produkcija. Razen tega se istočasno seznanimo z delavskim samoupravljanjem podjetja, o vlogi delavskega sveta, o produkciji in izvozu artiklov.

O napredku sistematičnih postopkov za dobivanje posameznih sestavin hrane itd. govorimo pri obravnavi ogljikovih hidratov in to o sladkorjih, škrobu in beljakovinah. Posebno je poudariti pomen beljakovin kot najvažnejše sestavine hrane, ter sestav protoplazme, saj je ljudsko mišljenje, da so maščobe in škrob najvažnejša hrana. V zvezi s tem se poslužujemo konkretnih podatkov iz našega prehrabnega gospo-

darstva. Med sodobne teme spada brez dvoma poglavje o plastičnih masah, o katerih ni v knjigi niti besede. Vsakdo pozna razne vrste umetnih svil, pa nylon, perlon, gylon in naš domači polivinil, ki zavzema vse večji pomen v galanteriji, obutvi, tehniki in kemijski industriji.

Ko obravnavamo alkalioide in zdravila, moramo dijake seznaniti s škodljivim delovanjem nikotina, kofeina in morfija. Govorimo tudi o mamilih, saj o njih čitamo v časopisih. Osnova sodobne medicine so organska zdravila, ki zavzema vedno večji obseg. Ne moremo si predstavljati zdravljenja paralize, tuberkuloze, pljučnice, rakastih obolenj brez zdravil, ki nastajajo samo v kemijskih laboratorijih in s tem dokažemo tudi največje uspehe sodobne kemije.

In končno je važno, da se dijaki seznanijo z uspehi našega gospodarstva. Z gospodarskim zemljevidom FLRJ dokažemo, da se je od leta 1939 do 1959 dvignil indeks za 340, obenem pa prikazemo celo vrsto novih proizvodov, ki so bili pred vojno neznani. Te podatke dobimo iz časopisov, revij in poročil podjetij.

Z uvedbo novega učnega načrta bo vsa snov iz kemije razdeljena na dve leti t. j. 7. in 8. razred. S tem bo dana večja možnost, da seznanimo učence z razvojem in uspehi sodobne kemije in da poštujemo nove načine dela. Tako bomo spremenili kemijo v bolj praktično znanost, kar bo dvignilo še večji interes za ta predmet. P. S.



Poslopje novega internata Metalurške industrijske šole na Ravnah na Koroškem, Septembra meseca je sprejelo prvič 140 gojencev

Od petega razreda do spolne vzgoje Kam z njimi?

Opazovanja ob izvajanju reformnih načel v osnovni šoli

Pogosto se zamislimo, ko opazujemo današnje mladino. Zdi se nam, da otroci hitreje dozorevajo in so življenjsko samostojnejši, kot smo bili mi v istih letih. Končno ni to nič čudnega, saj se je način življenja zelo spremenil in je tok družbenega dogajanja, odkritij in iznajdb tak hiter, da bi ga naši predniki ne mogli doživeti niti v dolgih stoletjih.

Ze tretje leto uvajamo nove reformne ukrepe v osnovno šolo, letos pa je zakon o osnovni šoli določeno začrtal njeno obliko. Kar za korakom stopamo na novo, še neizkušeno pot, zavedajoč se, da prvič ustvarjamo svojo lastno, našim potrebam odgovarjajočo šolo. Z novim programom smo letos vstopili v peti razred. Nič čudnega, da na tej kritični stopnji, kjer je stara šola pokazala največ nedostatkov, opazimo velike spremembe. Petošolci so se v kolektivu zbrali okoli svojega učitelja, ki jih vzgaja in poučuje. Res nismo odkrili Amerike, le otrokovo zmogljivost smo pravilneje precenili in skoncentrirali vse predmete v enem učitelju. Kar sama po sebi se je odprla pot metodi. Ne, saj res nismo odkrili Amerike, le metode in priprave smo bolj izkoristili, jih izboljšali in poglobili. Nekod je namreč metoda kar sama zbežala iz naših nižjeh gimnazijskih poslopij, saj z njo predmetni učitelj ni mogel kaj prida početi, če je hotel končati gradivo, kot je veleva učni načrt. Še manj pa je bil mogel ozirati po svojih kolegih, ki so krčevito in napeto utirali pot znanosti vsak po svoji strugi; te struge so se le redkokdaj dotaknile druga druge.

Danes prihaja iz petega razreda nekdanji učitelj, ki se spet čuti pedagoga, njegovim učencem pa žarijo oči ob doživljanju pri pouku. Spoznavanje družbe. »Kdaj bomo imeli spet družbo?« Navdušeni malček stopi sam v študijsko knjižnico in si izposodi obsežno delo »Koroška v borbi«, da bi lahko svojim sošolcem še kaj več povedal o tej deželi, ki so se o njej pravkar učili. Učencem prizna učitelja za svojega vodnika, čuti, da zaradi dela pod njegovim vodstvom notranje rase in se bogati.

V ostalih treh višjih razredih seveda ne delamo po novih učnih načrtih in naletimo pogosto na takle pogovor med kolegi: »Zakaj pa ne puščas več aktivnosti učencem ob razlagi?« — Ker preveč zamudim in ne bom končal s snovjo. Na sprejemnih izpitih za srednje šole izprašujejo večinoma po starem. Ne bi hotel biti kriv, da otrok pade.

Kljub takim pripombam predstavlja poživitev šolska skupnost, skrb za celoto in posameznika ter vključevanje vseh učencev v svobodne dejavnosti. Tako po možnosti uvajamo telesnovzgojno, tehnično, umetnostno in drugo dejavnost, krožke, nastope, lutkovne igrice, tečaje za prvo pomoč. Uvajamo tudi spolno vzgojo.

31. člen Zakona o osnovni šoli navaja poleg drugega tudi »sode-

lovanje šole z družino pri posredovanju spolne vzgoje.

Povečini smo že vsa leta poleg poglavij o oploditvi iz biologije prirejali predavanja za dečke in deklice, kjer je zdravnik (zdravnica) razložil učencem zadnjih dveh razredov nekaj najvažnejših vprašanj spolne vzgoje. Nastopi vprašanje, kako daleč naj gre šola v tem pogledu. Ali za doščajo poglavja biologije »Od spolne celice do človeka?« Nekaj možnosti daje učni načrt tudi v 8. razredu. Ali naj se spolna vzgoja uvaja morda kot predmet? Če je tako, lahko nastopi nevarnost, da se pretvori v pouk, to se pravi, da snov lahko izprašujemo in ocenjujemo čisto intelektualistično. Menim namreč, da zadeve, ki jih zreli ljudje doživljajo čisto drugače kot doraščajoči, ni mogoče otrokom predložiti drugače kakor intelektualistično. (Spolni pouk v takem smislu bi bil seveda edini predmet, ki ne sme upoštevati praktičnega znanja!)

Vsiljujejo se mi naslednji pomisleki: kako reagira pubertetnik, ki ga mučijo notranja naspotja in razburjenja ob telesnih spremembah, na redno tedensko obravnavanje spolnih problemov. Če reagira pozitivno, to se pravi, da si takega pouka želi in ga spremlja s simpatijami, je stvar gotovo v redu. Toda uvela sem razgovor skupine deklet, ki so se menile za vrstnicami raznih šol:

»Jaz že nočem vedeti, kako izgleda moški! Fej, kako se mi vse to skupaj gnusi! Prihodnjič si bom zamašila ušesa. Sovražim tako govorjenje.«

Nekaj jih je bilo enakega mnenja, druge, zrelejšje pa so se jim zaničljivo nasmihale, češ, kakšni otroci.

Tudi med fanti je razlika. Nekateri pisarijo ljubavna pismenca ali rišejo pornografske risbe, drugi pa, ki jih puberteta zalezuje sredi živahnega udejstvovanja v igri in športu, se nevoljno in

V Ravnah na Koroškem in v Radečah ni več stanovanjskega problema

Republiški odbor sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev je na poziv, naj občinski sindikalni sveti naredijo analizo stanja glede vprašanja stanovanjskega vprašanja prosvetnih delavcev v raznih krajih, prejel le malo odgovorov. Ko je na nedavni seji RO obravnaval to problematiko, je moral s veseljem ugotoviti, da je ponekod (žal le ponekod) to vprašanje vendar zadovoljivo rešeno in da kažejo občinski ljudski odbori vse razumevanje v tem pogledu. Tako je v Ravnah na Koroškem, kjer so v novih blokih, ki jih je zgradila Železarna skupaj z občino, zagotovljena stanovanja za vse prosvetne delavce, ki še nimajo primerne doma. Podoben primer je tudi v Radečah pri Zidanem mostu: v 12-stanovanjskem bloku so šest stanovanj določili za prosvetne delavce!

In roditeljski sestanki?

Kako nam letos potekajo? Ali jih v urejeni osemletni šoli še potrebujemo po starem načinu pripravljen? Odgovori so zelo subjektivni. Če roditeljski sestanki nimajo praktičnega uspeha in so se nekoliko izrabili, potem, seveda, nimajo več pomena. Vse pa kaže, da jih je šolska reforma le poživila in v mnogih, že nekoliko brezbrzihih starših vzbudila novo zanimanje za šolo. Ze reforma sama, še bolj pa resnično zanimanje in delo za otroka v osemletni šoli.

Prav res. Ze na prvem splošnem sestanku v začetku šolskega leta je bila udeležba nenavadno velika. Poročila v časopisih in v radiu so razgibala zlasti mlajše očke in mamice. Moramo vendar točno zvedeti, v kakšno šolo bodo naši otroci hodili in kaj bodo spet novega od njih zahtevali. Po prvem sestanku so se pomirili glede nižje gimnazije, ki je z ustanovitvijo urejene osemletne osnovne šole odpravljena. Vidno zadovoljni so odhajali in v zavesti tega in onega je spet vsaj nekoliko zrasla šolska avtoriteta.

Šolsko delo se je začelo. Vse je potekalo nekam mirno in urejeno. O petem razredu, ki je vsako leto povzročil toliko nevarnosti v šoli in doma, letos skoraj ni slišati. Vsakodnevni podpisov ni, torej se je v naši šoli vendar nekaj spremenilo. Delo poteka mirneje in bolj urejeno. In starši so kar sami od sebe začeli spet roditeljski sestanke. Morda pa le ni vse tako v redu, kakor otroci pripovedujejo.

V novembru so imeli roditeljske sestanke za posamezne razrede. Vsak razredni učitelj se je pripravil za primerno vzgojno pre-

davanje. Glavni poudarek je bil v spoznavanju otroka na določeni stopnji, vzgojne smernice in pomen skupnega dela med šolo in domom. Običajne redovalne konference ni bilo, torej roditeljski sestaneke brez razburjenja in brez zamer.

Roditeljski sestaneke za sedmi razred. Razen nekaj najbližjih so se ga udeležili vsi starši. Tudi nekaj resnih kmečkih očetov je bilo vmes. Napolnili so razred in prisluhnili iskrenim besedam vzgojnega predavanja. Spremljali so misel in besedo in večkrat sem začutila tiho odobravanje. Mnogo skrbni in težav imajo z otroki doma, ali naj tudi na takem sestanku poslušajo le tožbe, zgražanje in obupavanje. Ne, vse se da rešiti. Mlademu človeku moramo pomagati, pa tudi zaupati vanj. Pravilna vzgoja je težka zadeva in le s skupnimi močmi bomo nekaj dosegli. Pri vsakem otroku prav gotovo nekaj. Le kloniti nikdar!

Pri letošnjem roditeljskem sestanku nisem odprla redovalnice. Za vsakega učenca sem na listku jasno in razumljivo prikazala, kakšen je v vedenju in učenju. Nihče izmed zbranih staršev ni na ta način zvedel, kako je s tem in onim otrokom. Obvestilo so dobili starši neposredno in tako ni bilo več nepotrebnih prilik za laž in potvarjanje podpisov. Starši so bili zadovoljni. Da, na take roditeljske sestanke nas pa le še večkrat povabite, so se po svoje zahvaljevali.

V naslednjih dneh pa se je tudi v šoli poznalo, da je bil razredni roditeljski sestaneke uspešen.

D. K., Predvor

malce užaljeno obregnejo ob nove predstave, ki jim jih je vsilil spolni pouk:

»Kaj me briga, kaj imajo babe vsak mesec!«

Torej, po kateri poti bomo šli? Bi morda radi posnemali švedsko šolo, ko pravkar ustvarjamo svojo lastno, ki poganja korenine iz domačih tal?

Ko smo na šoli organizirali šolsko skupnost ter izdelali plan dela, smo sporočili učencem osmega razreda, naj svojemu razredniku na anonimnih listkih sporoče, na katera važna življenjska vprašanja si žele odgovorov. Morda jih mučijo notranji boji in si žele pomoči ali pojasnil. Na ta vprašanja bo odgovarjal zdravnik.

Na veliko začudenje nas vseh niti en listek ni vseboval seksualnega vprašanja.

Govorimo, da moramo otroka zajeti celotno in se borimo proti intelektualizmu. Spolni nagon pomeni rezervoar sil ne samo za ploditev, marveč tudi za oblikovanje človekovega značaja. Od kod vro sile, ki se preoblikujejo v raziskovalni intelekt in odkrivajo resnične čudeže vseмирja? Od kod sile, ki se pretvarjajo v poezijo in glasbo, prehajajo v mišice, ki spreminjajo svet in življenje?

SKRB ZA PREDŠOLSKO SLEPE OTROKE

Slep otrok je v svojem razvoju znatno oviran, saj nima možnosti, da bi z vidom posnemal svoje sovrstnike in to uporabljal v vsakdanjem življenju.

Zveza slepih Slovenije je do sletja preko svojih okrajnih funkcijarjev obiskovala družine slepih predšolskih otrok. Dajali so jim navodila o ravnanju s slepim predšolskim otrokom.

V oktobru je bil v Zavodu za slepo mladino v Ljubljani tečaj za starše in rejnike predšolskih slepih otrok iz vse Slovenije. Tečaj je organiziral Glavni odbor Zveze slepih Slovenije ob sodelovanju Zavoda za slepo mladino v Ljubljani.

Program tečaja je bil:

1. Naloge in delo Zveze slepih. (F. Rožanec, predsednik Glavnega odbora Zveze slepih Slovenije).
2. Zavod za slepo mladino in njegovo delo. (M. Dobovšek, ravnateljica Zavoda za slepo mladino v Ljubljani).
3. Otroci s prizadetim vidom v družini in okolici. (V. Kralj, predm. učit. za slepo mladino).
4. Obisk razredov.
5. Glasbena produkcija gojenčev.
6. Slabovidnost in slepota kot ovira pri razvoju otroka. (T. Janžič-Mikeš, predm. učit. za slepo mladino).

Ali smo v socialistični družbi dolžni iz velikega kompleksa življenjskih vprašanj izrezati in intelektualistično prikazati tisti del nagnoskega življenja, ki se pri zrelih ljudeh pojavlja popolnoma v drugačnem smislu, kot ga je sposoben dojeti otrok, namreč — neintelektualistično, čustveno — nagnosko, zajemajoče celotni osebnosti in značaj obeh človeških bitij nasprotnega spola? Če prikažemo seksualno življenje otroku kot izseček iz celote, je jasno, da si ga ne bo mogel predstavljati drugače kot neko perverzno, do katere čuti odpor.

Ali ni mogoče pri spolni vzgoji zares vzgojno prikazati, v čem je pomen nagona in kakšna je odgovornost do potomcev, ki jo je dolžan sprejeti sleherni roditelj? Ali ni mogoče še važnejše, pokazati pubertetniku, v čem sta moški in ženska velika in vredna spoštovanja in zakaj ga v življenju pogosto izgubljata? Ali ne opažamo potrebe po socialističnih, humanih odnosih med spoloma (dr. Jože Potrč), kar bi marsikatero družino rešilo razkroja? Gre vendar za oblikovanje značajeve obeh spolov, za njuno pošteno, človeške medsebojne odnose.

Tok življenja je hiter. Pomislimo torej tudi na vprašanje spolne vzgoje in na pomoč družine pri njegovem reševanju! E. R.

7. Obisk gojenčev pri popoldanski zaposlitvi; pouk gospodinjstva, ročnega dela, strojepisja, pouka politehnike itd.).

8. Prehrana in nega predšolskega otroka. (M. Sellak, gospodinjstva učiteljica v Zavodu za slepo mladino).

9. Razgovor z udeleženci in zaključek tečaja.

Iz prakse je znano, da je čisto prišel v zavod šest- ali sedemletni otrok, ki ni znal niti jesti, oblačiti se ali celo hoditi itd.

Često je nepravilna vzgoja slepega otroka v predšolski dobi, zaradi neznanja staršev tako pomankljiva in nepravilna, da pečat otroku tudi za vse življenje.

Da bi v bodoče ne bilo takih primerov, se je Glavni odbor Zveze slepih Slovenije odločil, da bo v bodoče redno organiziral tovrstne tečaje.

Tega tečaja se je udeležilo 15

roditeljev oziroma rejnikov slepih otrok. Povabljenih je bilo 16 članov.

Vsi udeleženci so bili s tečajem zelo zadovoljni. Spoznali so marsikaj novega za pravilnejšo vzgojo svojega otroka. Spoznali so iz neposredne stvarnosti, kako skrbni naša družba tudi za slepega državljana.

F. R.

S sprevednikom v vlaku sva opravila vse, kar je bilo v zvezi z vožnjo ekskurzije. Ko sva končala, me je vprašal: »Pa kaj je letos, da že sedaj toliko potujete? Vsak dan je na vlaku polno šolskih ekskurzij. Včasih je bilo take kole tam maja, junija.« Pojasnil sem mu, da si gremo ogledat razstavo, da pa tudi nov učni načrt zahteva, da si marsikaj ogledamo izven domačega kraja.

Med vožnjo pa sem mislil na prejo.

Na vlak smo sedli ob 6. uri. Povprečno imajo učenci do postaje pol ure, nekateri tudi celo uro. Vstali so torej še pred peto uro. V Ljubljani smo bili okoli osmih, potem pa nepremehoma na oglednih do dveh. Truden sem bil jaz, trudni otroci. fiziološke potrebe so pri vseh enake. Treba se je bilo z ubogo rajo nekam zateči, nekam pod streho, a da ne bomo v napoto odraslim in da pridemo v primerno okolje, da bodo ti mali gostje dobili kar potrebujejo, predvsem prostor in nekaj primerne hrane in pijače, odgovarjajoče njihovim denarnicam. Kakorkoli sem premišljeval, primerne prostora ali lokala si nisem mogel domisliti. Pa pojdemo na postajo. Tam so stranišča, bufet, klopice itd. Pa smo šli tja, čeprav smo imeli še debelo uro do odhoda vlaka. Kmalu so se razlezli po vsej postaji. Važno so sedeli v kolodvorski restavraciji ali pa se potikali sem in tja, nosili sami na mize svoje koke, prigrizovali brašno, lupili jajca, odjedali prostor ostalim potnikom, zamažili natakraje, da bi jim prinesli juho itd. Nerodno mi je bilo in potulil sem se za svojo mizo (tudi sam sem bil potreben okrepčila), dobro vedoč, da to ni prostor zanje. Toda, kam drugam naj bi se dajali, ko je zunaj pršil siten dež?

Vsako leto bo več ekskurzij, otrok ne more več dobiti potrebne znanja samo v domači vasi. Kje naj bolj začuti utrip novega časa kot v mestu, kje naj si ogleda muzeje, tiskarne, radijsko postajo, razstave, slovenski parlament itd.?

Ljubljana, Ljubljana.

Otrok star 15 let naj spozna vsaj svojo ožjo domovino, morje, Gorenjsko, Štajersko — vsa pota teko skozi Ljubljano.

Na tisoče jih potuje vsako leto skozi naše glavno mesto — z vseh štirih vetrov. Skoro do onemoglosti trudni se povešajo po klopeh, posedajo na svojih čulicah, za njimi nehoti sled papirja, lupin in dostikrat tudi izgubljenih jopic. Zaspani, umazani dremlejo kjer koli, ko čakajo na zvezo. Jasno, za hotel nimajo, še učitelj ne, pa kje bi tudi mogli sprejeti tako skupino.

Tako približno je sedaj jeseni, kako bo maja in junija? Pa mi je šinilo v glavo. Tudi ti mali so gosti, turisti. Prihajajo z mnogobolj odprtim srcem ogledovat Ljubljano in z večjim občudovanjem kot pa marsikdo drugi, pa

niso nikjer gosti, v nobenem lokalu dobrodošli, da prav res niso dobrodošli. Polovico občudovanja in sreče nad novimi doživljenji je ubito s trudom, z žejno, s pomanjkanjem vsega tistega, kar človeški organizem nujno potrebuje. Za te male nič, za odrasle vseh mogočih lokalov v izbiri.

Reforma šole, težen otroka, ... lepo je v naši domovini biti mlad itd. ...

Da zaključim to negotovanje.

Kaj če bi iz darika na alkohol, ali kako se že temu reče, vsaj okoli novoletne jelke, ob času razstav, v maju, juniju podprli neko bolj skromno gostinsko podjetje in ga rezervirali za te male izletnike, kjer bi se odpočili, umili, opravičili, kar je nujno treba, si privoščili juho ali enolončnico itd. Tu bi pustili svojo priljago in je ne vlačili seboj po muzejih, gledališču, po vsem mestu. Mislim, da ne bi bila ta potreba v absolutno izgubo, saj imajo otroci tudi denar, sicer ne v tisočakih, toda vendarle. Vsak učitelj, ki bi predvidel izlet, bi določil: ... potem bomo pa šli tja, kjer bomo dobili ...

Skupine bi javljale svoj prihod naprej, nič ne bi bilo neprodanega. Učencem in učiteljem bi bilo marsikaj neprijetnega prihranjenega, s parkov, s kolodvoroma bi izginile smeti in žalostne slike utrujenih otrok — izletnikov, katere vidijo tudi tuje.

Bela, širokopotezna Ljubljana, srce Slovenije — pomislil malo tudi na svoje najmlajše občudovalce in ljubitelje — goste, turiste! Republiška zveza DPM, ali bi mogla temu kaj odpopotiti?

K. J.

Upravitelj naj bi bil predvsem pedagoški mentor

K članku profesorja P. v 14. številki Prosvetnega delavca še nekaj misli. Mislim, da je dovolj tehtno osvetliti vprašanje upravitelja in njihove obveznosti. Ono z 12 oddelki in planim tajnikom je več kot nepravilno. Prav bi bilo, da bi upravitelj s 15 oddelki in brez tajnika bil oproščen puka. Za uspešno delo v šolah, ki imajo več kot 15 oddelkov, pa bi sploh bilo treba misliti na upraviteljevega pomočnika, ki bi bil izkušen pedagog, z znanjano učno obveznostjo. Vemo, da kljub tajnikom upravitelji še resujejo administrativno-gospodarske posle. Vemo pa tudi, da bi bila upraviteljeva naloga predvsem pedagoški mentorstvo. Ali smemo puščati zlasti mladost, brez stalnega in dobrega nadzora usmerjanja?

Spominjam se, kako sem kot novopečeni učitelj kar pet let ugibal, kako in koliko snovi naj posreduje mladini. Pa sem v bivšem 4. razredu gimnazije kar uro govoril o 6. glagolski vrsti in poskušal izletnikom vreti vso razvino pot besed te vrste. Kaj ne bi! Natrpan znanja in še ob inštruktorjevi navzočnosti. In še pohvali! Kakšen nesmisel, si mislim danes. Ali me ne ob takih vlatomnostih lahko odvrnila prijazna upraviteljeva beseda? Beseda sama se ne zadostuje, treba je videti uro in šele pomagati.

Vda, predvsem mentorstvo lahko kvaliteto dviga delo z otroki. In s te plati je treba pogledati upraviteljevo zaposlitev.

Kako pa je z upravitelji kmetijskogospodarskih šol? Ti so navadno upravitelji osnovnih šol hkrati! Zato je tudi delo takih šol le malo boljše kot nič. S tako prakso bi morali že davno prenehati.

Marsikje so učitelji upravitelji KG šol s polno učno obveznostjo. Pomislite: od oktobra do julija delo — vodenje vseh knjig kot na osnovni šoli. Stavljanje urnika za te šole je pa sploh nekaj drugega kot n. pr. na osnovni šoli, kjer je vse leto enak. Kaj bi naštevali: menim, da bi morali tudi tem priznati vsaj 6 šolskih ur za upraviteljsko, če ne več. Ne gre za manj dela na osnovni šoli. Gre predvsem za odgovornejšo in kvalitetnejše delo v teh gospodarskih šolah, ki edine danes skrbje za pošolsko izobraževanje kmečke mladine.

Sploh bi bilo treba bolj odločno kot doslej reševati skladno s potrebami po preusmeritvi kmetijske proizvodnje tudi vprašanje teh šol. Vsi pa vemo: dober upravitelj — dober kolektiv in uspešno delo. Enako v kmetijsko-gospodarskih šolah! Upajmo, da bo tudi ta predlog seme, ki pade na rodovita tla. Pozdravili ga bodo vsi tisti, ki delajo v teh šolah, a uspešno ne morejo, ker je dan dolg le 24 ur.

V.

Prošnja za obvestilo

Tovariša, ki je podal ostavko na državno službo zaradi odsluženja 9-mesečnega kadrovskega roka in je takoj po odsluženju roka, t. j. konec maja ali prve dni junija leta 1936 ali 1937 nastopil službo na svojem prejšnjem nezasedenem mestu (nekje v štajersko-koroškem kotu) pa je bil ponovno sprejet v službo šele z dekretom ministrstva prosvete v Beogradu z dne 4. oktobra, prosim, naj sporoči, v katerem kraju in katerega leta je to bilo, na naslov: Gregorij Vinok, uč. v pok., Ljubljana, Nazorjeva 1/1. Vnaprej hvala.



Gojenci Zavoda za slepo mladino v Ljubljani pri pouku strojepisja

Učiteljski pevski zbor »Stane Žagar« v novi sezoni

Tudi v letošnjem letu so se člani okrajnega učit. pevskega zbora »Stane Žagar« Kranj že večkrat sestali. Na enem sestanku so postavili načrt dela za sezono v šolskem letu 1939/40. Ze takoj ob pričetku šol. leta je bil v Kranju dvodnevni seminar za učitelje petja. Na tem so predelali učni program za 5. 6. 7 in 8. razred. Posvetovanje je vodil tovarš Pribošič Janko. Imenovan je posnel na magnetofonske trakove tudi primere iz godovine glasbe, tako da ima skoraj vsaka višje organizirana šola dobra učila za pouk glasbe.

Tudi letos smo se začeli pripravljati za nastop ob zaključku šolskega leta, ko bo v Kranju revija pevskih zborov. Postavili smo program obveznih pesmi, ki jih bo nastudiral vsak zbor, ter določili smernice za nastop oz. izbiro programa posameznih nastopajočih zborov. Dirigent okrajnega učiteljskega pevskega zbora tov. Pribošič Janko, ki je obenem tudi strokovni svetovalec za pouk petja na šolah v okraju, bo obiskal vse zore ter se z zborovodji pogovoril o pripravih za ta festival. Seveda pa se bodo pevovodje šolskih mladinskih

pevskih zborov sestali v Kranju ter tam dobili navodila za delo. Na pobudo ravnatelja glasbene šole Kranj tovarša Petra Liparja naj bi reviji pevskih zborov ob koncu leta sledila tudi revija instrumentalnih ansamblov, ki obstajajo pri šolah. Ta revija bo na predvečer festivala šolskih pevskih zborov.

Sedaj, ko je steklo redno šolsko delo, je prišel z rednim delom tudi zbor. Z lepim koncertnim programom smo pomagali »otvarjati« prenovljeno osemletno šolo v Križah na Gorenjskem. V dvorani fizikurnega doma smo zapeli Križanom in okolčanom slovenske narodne, umetne in partizanske pesmi. Pionirjem pa smo podarili perorisbo šole v Križah, delo akademskega slikarja in člana zbora Milana Batiste. Popoldne smo napravili izlet na Ljubelj ter se na mestu, kjer je bila v najstrašnejših letih slovenskega naroda mučnica francoških rodoljubov, poklonili spomniku. Njim na čast smo poklonili šopek nageljnov in zapeli Adamčevce: V snegu.

V nedeljo, 15. novembra je zbor v komorni zasedbi obiskal znano par-

tizansko vasico Javorje nad Poljano. Tam dobili dvorani je bila lepa prireditve, nakar so pionirji šole poklonili pevcom šopke cvetja, ki so ga potem odnesli na grob padlega partizana, učenci pa so dobili v dar knjige zbranega dela Ivana Tavčarja. Istega dne je imel zbor nastop še v Škofji Loki za gojence Dijškega doma.

Redno delo zbora pa bo v letošnjem letu namenjeno programu za nastope konec šolskega leta, ko bodo zbor obiskali bratje iz Srbije, ki nam bodo vrnil obisk ob zaključku preteklega šolskega leta. Zbor se pripravlja na ponoven obisk Srbije. Obiskali bomo kraje Aleksandrovac, Valjevo in Užice. Tu je bila izseljena druga velika skupina Slovencev. Ta obisk bratov Srbov združen z nastopi zbora, bo izveden v prvomajskih počitnicah.

Obisk bratov Srbov pa je predviden za konec šolskega leta, ko bodo učitelji iz Markovca, Velikega Orašja in Velike planje prisostvovali festivalu šolskih pevskih zborov. Po festivalu bo zbor odpoval na turnejo po Go-

renjski in Primorski. Obiskali bomo kraje Jezerško, Bled, Kranjska gora, Bovec in Tolmin. Z nami bodo potovali gostje iz Srbije. Omenimo naj še, da zbor uživa gnotno podporo tajništva za šolstvo, prosveto in kulturo OLO Kranj, saj je načelnik Vili Jože velik prijatelj zbora. Tudi tajništvo za prosveto ObLO Kranj stoji ob strani zbora in se zanjima za delo.

Pa morda še tole zanimivost o delu: klj vsem zboru smo povabili tudi dijake zadnjih letnikov učiteljskega, ki so doma iz okraja Kranj. Tako jim hočemo že sedaj, ko se šolajo, pridobiti za delo v zboru. Seveda pa se zbor bori tudi s težavami. Glavna težava je ta, da manjka dobrih moških pevcev. Naj bi ta poziv zdramil dobre učitelje pevce, da bi pristopili k zboru. Delo v zboru poleg strokovne strani izobrazbe utrjuje povratko zavesti in ta nam je tako potrebna. Ure, zamujene z udeležbo pri pevskih vajah, so in bodo bogato poplačane, zato naj bi vsi dobri pevci in pevke, ki se stojijo ob strani, vstopili v zbor. Program je lep in z dobro voljo nas vseh ga bomo uredili! NIS

Pomen mlečnih šolskih kuhinj za otroke

Danes vemo, da je prehrana naših družin še vedno nezadovoljiva. Kvantitativno, to je kalorično odgovorja, a kvalitativno ne, ker ni uravnotežena s fiziološkimi potrebami organizma. Največkrat primanjkuje važnih protektivnih t. j. rudinskih snovi in vitaminov ter beljakovin in to predvsem živalskih.

Prav vse te snovi imajo v dobi doraščajočega otroškega organizma velik pomen za pravilno rast in razvoj otroka. Pomembne so za razvoj skeleta, zobovja, mišičevja ter žlez z notranjo sekrecijo.

Ko vstopi otrok v šolo, se bistveno spremeni njegov način življenja. Vstajati mora zgodaj, velikokrat hodi daleč v šolo ali se celo vozi. Prične se izobraževanje. Proces izobraževanja in adaptacija na kolektiv ga obremenjuje in zahteva od njega določen psihosomatski napor. Izobraževanje je duševna obremenitev, uspešnost pa zavisi od otrokove delovne storilnosti, ki je v tesnem odnosu s sposobnostjo koncentracije, a slednja

Za ali proti podaljšanju šolskega leta

Na članek tov. Janka Kondriča, ki je izšel pod gornjim naslovom v Prosvetnem delavcu št. 14, odgovorjam tako pozno, ker me je šele pred kratkim znanec opozoril nanj.

Za glavno hibo članka smatram to, da je pisec iznesel le del debate, ki danes izbrana iz celote, napačno sliko. Zato jo želim podati sicer v zgoljen, vendar neokrnjeni obliki.

Trdila sem, da so se pedagogi in zdravniki v svetli zedinili v mnenju, da je 250 delovnih dni primerna letna šolska zaposlitev otroka. (Kongres v Wiesbadenu). Jugoslovanski zdravniki da so tudi razpravljali o tem in se pridružili mnenju zamejskih strokovnjakov iz sledečih razlogov:

1.) Razširitev pouka na daljše časovno obdobje pomeni veliko razbremenitev otroka, oziroma manjšo obremenitev.

2.) Iz zdravstvenega stališča otroku dve in pol do tri mesečni neprekinjeni odmor niti ni potreben. Iz pedagoškega pa je važno, da nima pouka v času svoje najvišje delovne zmogljivosti, to je v mesecu juliju in prvi polovici avgusta.

3.) Dolge poletne počitnice so svojevrsen problem za naše sodobne družine. Otroci ni mogoče za ves čas poletno uvrstiti v letovanje. Varnostnih ustanov, ki se sicer porajajo, je za enkrat še ni dovolj, da bi zaleje vse otroke. Prav tako pa vključevanje otrok v razne oblike nadziranja izvenšolske zaposlitve ne reši v celoti vprašanja prostega časa otrok v poletnih mesecih v času odsotnosti staršev. Zaskrbljenost staršev pa ima lahko posredno vpliv na njihovo delovno storilnost.

Na razmeroma oster ugovor pisca in mnenja, da potrebuje učitelj vsed obdelave svojega dela dolg odmor zaradi otrok in ne zaradi težne svoje dela. Priprava, popravila, planiranje, itd. je v istem času v skrajšanem delovnem času, ki znaša 22 do 24 ur tednesko. Da gre, če primerjam delo učitelja z otroki, ki je nesporno zelo utrudljivo, z delom zdravnika-kirurga ob operaciji mladih, primerjava v prid kirurga in vendar mu zakon ne dovoljuje več kot mesec dni dopusta.

Na veliko zaposlitev učiteljev, ki jo pisec omenja, pa toliko. Res je, da imamo v vrstah učiteljev šolnike, ki se počitavalno vključujejo v vsa mogoča področja izvenšolske dejavnosti in so lahko svetel vzgled vsakomur. Verjetno pa bo tudi res, da njih število ni večje od števila onih, ki žive razmeroma lagodno ob strani svojih prizadevnih tovarišev.

D. Lunaček Slava

S POTI PO DANSKI IN ŠVEDSKI

Na razpis v Prosvetnem delavcu za izlet v Stockholm, ki ga je organiziral Putnik za prosvetne delavce in zdravnike, sem se prijavil že v maju letos. Po raznih težavah, ki so nastale pri organizaciji za ta izlet, je tako odšla le peščica prijavitelcev 21. septembra na Švedsko. Polivalentni moram organizatorja tega izleta, saj se je sleherni od udeležencev vračal za zadovoljen domov, ker smo na izletu mnogo videli in doživeli ter si nabrali kopico novih vtisov in spoznanj. Nikdar ni bilo more še tako skrbno predavanje s filmom nadomestiti tega, kar si sam videl in si nabral o tudi neznani deželi. Slovenci mnogo, in radi potujemo, toda na sever redko kdo zide. Sebe po drugi svetovni vojni so začeli naši študenti obiskovati severne kraje Evrope, kamor hodijo na prakso, in vzbudili pri nas zanimanje za severne dežele.

Poizkusil bom v kratkih brislih povedati svoje vtise o Danski in Švedski.

Danska je poljedelska država. S tem pa bi marsikoga zavedel na napačno pojmovanje danskega narodnega gospodarstva. Danska kmetijska obdelava je do najvišje mere industrijska, kmet je industrijski proizvajalec kmetijskih pridelkov in živinoreje. V državi je dovolj predelovalne industrije kmetijskih pridelkov in industrije za kmetijsko orodje ter industrije blaga za široko potrošnjo. Za tako narodno gospodarstvo ima Danska idealne pogoje. Danska leži na polotoku in na otokih z najugodnejšimi pomorskimi zvezami, pokrajina je ravna, nalašč

ustvarjena za poljedelstvo in zlasti še za živinorejo. Dežela je vzorno obdelana, enolična in preprežena s tlakovanimi cestami. Povsod vlada snaga in urejenost. Toda če si videl en del pokrajine, že lahko zaslušaš, kakšna je ostala. Celu hiše na podeželju so si po zunanosti podobne, le v večjih naseljih in mestih raznovrstnost zidave in zunanosti vzbujajo ponovno tvoje zanimanje za ogled.

Danske kmetije imajo vsaj deset hektarov obdelovalne zemlje, senožiiti in pašnikov, pravega gozda pa zelo malo. Moški kmetujejo, ženske pa se izključno ukvarjajo z gospodinjstvom, h kateremu sodi tudi mali zelenjadni in cvetlični vrt. Če delo na polju zahteva, da se moške opoldne vračajo domov na kosilo, jim žene pripeljejo z avtomobilom hrano. Kolikor je le mogoče, opravljajo delo stroji. Kmetijska politika danskega poljedelca sloni na rentabilnosti. Kmet razporeja delo tako, da so vsi tudi ob deževnih dnevih polno zaposleni. Glavno skrb posveča živinoreji in svinjeji, pri tem pa ne zanemarijo ostalih kmetijskih panog. Sadi to, kar dobro uspeva oziroma potrebuje in lahko proda. Če spozna, da mu kaka zvrst ne uspeva ali zanj ni donosna, bo takoj pre-

Iz uprave PD

Naročnike, ki kljub dvakratnim opominom še niso poravnali naročnine, ponovno pozivamo, da to store do konca tekočega leta.

140. obletnica šole v Podgorcih

Na obronku Slovenskih goric leži prijazna vasica Podgorci, ki v mesecu novembru proslavlja 140. obletnico obstoja šole. Za tak šolski okoliš, ki obsega vasi Podgorci, Cvetkovo, Osluševci, Bresnica, Strjanci, Preclava in Ritmerci, je to lep jubilej.

Redni pouk z odobrenjem delnega šolskega sveta v Gradcu se je pričel 1. novembra 1819. Na čigavo pobudo je bila ustanovljena in kdo ima za to posebne zasluge ni znano. V šoli se je uradovalo do leta 1903 deloma v slovenskem, deloma v nemškem jeziku. Po letu 1903 pa izključno samo v slovenskem jeziku.

Prva razredna šola, ustanovljena leta 1819, se je po zaslugi takratnega nadučitelja Kosi Ivana razširila v dvorazrednico leta 1890. Poslopije za dvorazrednico je bilo prezidano iz starih hlevov grofa Pongracja iz Doranje. Tudi ta zgradba je postala kmalu prenamajna. Mislili je bilo treba na novo zgradbo in na razširitev v štirirazrednico. Pri tej zamisli in ureditvi ima največji zaslug Franjo Megla, takratni nadučitelj.

Leta 1912 pa je bilo postavljeno novo šolsko poslopije s 4 učilnicami, v katerem se še danes razvija šolski pouk. V teh letih se je šola razvila v šestrazrednico. Za postavitev najnovejšega poslopija ima največji zaslug dolgoletni predsednik šolskega sveta Horvat Jancz iz Cvetkova.

Šola Podgorci ima sedaj tri poslopja. Najstarejše je bilo sezidano leta 1819, drugo leta 1890, najnoveše pa leta 1912. Prva zgradba je bila leta 1906 prezidana in preurejena v celoti v učiteljsko stanovanjsko hišo, druga pa leta 1912 adaptirana na polovico za učiteljsko stanovanje, ostalo polovico pa so porabili za učilnico, sedaj pa jo koristi prosvetno društvo za svoje prireditve.

Šolsko delo se je normalno razvijalo med prvo svetovno vojno in po njej. Učiteljstvo pa je dalo poseben poudarek izvenšolskemu delu. Druga svetovna vojna je prekinila normalno delo v slovenskem jeziku. Naši učitelji so bili izgnani; njihovo mesto so prevzeli nemški in prišli nase ljudje vzgajani v duhu nacizma. Zavedni domaćini so poskrbeli, da se je v dobi okupacije ohranil slovenski arhiv.

Po podatkih iz starih kronik je razvidno, da je na naši šoli od leta 1819 pa do danes službovalo okrog 50 učiteljev in učiteljic. Pri tem pa nismo šteli nemškega učiteljskega. Od teh 50 jih še danes živi 32. M. K.

Stane Praprotnik - 60-letnik

Te dni je praznoval 60-letnico rojstva ugledni prosvetni in javni delavec Stane Praprotnik, predmetni učitelj na osnovni šoli v Zalcu.

Jubilant se je rodil 1899. leta v Mozirju v rodbini pionirja slovenskega sadjarstva. Gimnazijo je dovršil v Celju in se po maturi odločil za učiteljsko poklic. Kasneje je študij nadaljeval na Višji pedagoški šoli v Zagrebu, kjer je diplomiral kot predmetni učitelj za zemljepis in zgodovino. Služboval je v Krškem, Slovenjgradcu, Ormožu, a od 1936. leta je bil ves čas na šoli v Zalcu. 1941 je moral pred okupatorjem zbežati, ker je bil med prvimi na spisku, ki so jih Nemci doleteli za izselitev. Zgodaj se je vključil v delo OF in bil zato že 1943 namешčen na partizanski osnovni šoli na Lovčevih pri Metliki. 1944 pa je bil imenovan za voditelja partizanske gimnazije v Metliki.

Po osvoboditvi je organiziral pouk na Nižji gimn. v Zalcu. Izven šole je bil dolgo leta vodilni politični delavec. Ves čas je bil v vodstvu kulturno-prosvetnih društev v Zalcu in organizator socialno-varstvene službe za šolsko mladino v žalskem okolišu. Njegova zasluga je, da že dolgo let deluje šolska kuhinja, za katero žrtvuje še danes mnogo truda. Za to vsestransko požitvalno delo je bil Stane Praprotnik odlikovan z medaljo za delo, srebrnim Odličjem Svobode in priznanjem OF.

Če bi kdaj iskal tovariša Staneta, ga lahko vedno najde na šoli. Kot pomočnik ravnatelja ima polne roke dela, svojo dolgoletno pedagoško prakso

RAJKO VREČER 65 LET V SLUŽBI PROSVETE

Med najstarejše slovenske učiteljske korenine štejemo tovariša Rajko Vrečerja iz Zalca v Savinjski dolini, ki je v svojem 85. življenjskem letu še zmeraj čil, prožen in delaven.

Prav zdaj je končal dva rokopisa za Savinjski zbornik, in sicer o žalskem narodnem taborniku o Ferdu Kočevanju, slovenskem književniku, rojaku iz Zalca.

Taka korenina, ki ni popustila v svoji dejavnosti niti v devetem deceniju, zasluži vsekakor prikaz v našem tisku, saj je dobil v zadnjem času vidno priznanje za svoje delo: red dela III. stopnje.

Z Rajkom Vrečerjem sem se spoznal med obema vojnama. Takrat smo začeli slovenski učitelji s pripravami za potovalni odsek pri tedanji banovinski učiteljski organizaciji JUU.

Tedaj sva postala prijatelja; občasno sem njegovo pestro in podjetno življenje. Ta mož je vsestransko razgledan in prav gotovo je, da mu je dala življenjski elan popotna palica, ki jo je že v mladih letih rad in pogosto jemal v roke in si z njo ogledal mnoge dežele. Obšel je domala vse slovenske planine, mnoge v spremstvu znanega profesorja Herleta, rojaka iz Solčave.

Ob neki priliki sem ga vprašal, kdo mu je »odprl« popotno žilico? Rajko Vrečer je povedal: Na mariborskem učiteljsku nas je za potovanje navdušil prof. Ivan Levčnik. Prav zaradi Levčnikovih navdušenih nagovorov o koristnosti potovanj, smo že dijaki peš oblezli domače gore, doline in gore, pa tudi v Ljubljano smo šli peš. Za vlak čestokrat ni bilo denarja, avtomobilov in avtostopov pa takrat še ni bilo. Kasneje smo se napotili v razne avstrijske dežele. Malo peš, pa tudi v vlakom.

Tako je prišel Rajko Vrečer do Dunaja in na Balkan; ogledal si je Beograd, Sofijo in Carigrad. Leto dni kasneje je bil v Nemčiji, pozneje v Parizu, Berlinu in Hamburgu. Na lastne oči je spoznal kraje in ljudi domala v vseh evropskih deželah. Zato pa je tembolj vzljubil domače kraje in ljudi in proučeval domače običaje in zgodovino.

Rajko Vrečer se je rodil v učiteljski družini na Tegarju pri Celju. Rod Vrečerjev seha v tem kraju celo v leto 1862, kakor je ugotovil Rajko. Eden njegovih prednikov je vpisan v urbar stiškega samostana, ki mu je moral plačevati razne dajatve. Prve nauke je poslušal Rajko pri svojem očetu Gašperju. Meščansko šolo je obiskoval v Celju, učiteljske pa v Mariboru, kjer je maturiral pred 65 leti.

Učiteljeval je 40 let. Začel je v Vojniku pri Celju. Štiri leta kasneje, 1898, se je preselil v Griže pri Celju. V Sempetru v Savinjski dolini je učiteljeval od 1902 do 1924. Tega leta je dobil nadučiteljsko mesto v Zalcu, kjer je ostal v aktivni službi do 1935, ko je po štirih desetletjih stopil v pokoj.

Tovariš Rajko Vrečer pa ni bil samo učitelj in vzgojitelj mladega rodu; ves je bil predan tudi delu za ljudsko prosveto. Še kot učitelj v Grižah je prihajal v Zalec in pomagal leta 1899 ustanoviti pevsko društvo »Edinost«. S pevci je nastopal na vseh prireditvah doma v Zalcu. Govoril pa so tudi v Taboru, Sošanju, Brežicah in drugod.

Nekaj časa je vodil tudi učiteljski pevski zbor, ki je deloval v Celju. S svojimi pevci - učitelji je Vrečer priredil dva večja koncerta v Celju leta 1908, 1910 pa v Mariboru. Bil je tudi godbenik in je prihajal na vaje k učiteljskemu godalnemu orkestru v Celje, kjer so se zbirali celjski učiteljski godbeniki, pa tudi prosvetni delavci iz okolice.

Naš jublatant pa se je v mlajših letih udeleževal tudi na gledališkem odru. Nastopal je v raznih vlogah in je bil tudi predsednik žalskega Dramatskega društva.

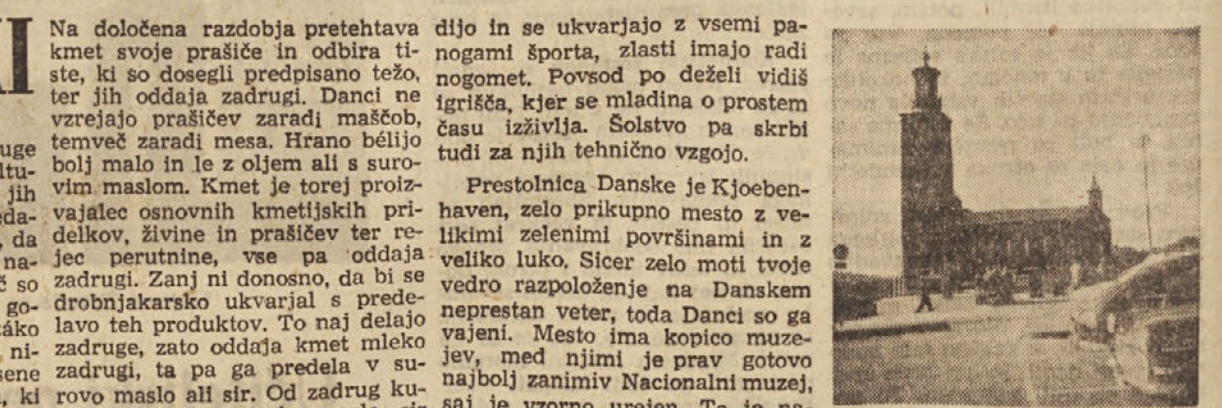
Njegovo novinarsko udeleževanje je povezano z več slovenskimi časniki.

Se danes se oglasi kdaj v »Turističnem vestniku«, kjer objavlja razne članke iz turistične stroke. Posebno bogato je njegovo zgodovinsko gradivo. Kot vnet ljubitelj Savinjske doline se je v letih 1926 do 1930 zagrizel v proučevanje zgodovinskih arhivov in prelistal knjižne police doma v Zalcu, v Celju, pa tudi v Ljubljani, Gradcu in na Dunaju. Plod tega vestnega proučevanja je bila njegova knjiga »Savinjska dolina«, ki jo je izdal v samozaložbi leta 1930.

Objave Rajka Vrečerja v raznih listih bodo tistemu, ki bo kdaj sestavljal zgodovino Zalca in Savinjske doline dragocene. Kot izkušeni gledališki človek in mož kritičnega duha je pisal tudi gledališke ocene o igrah in igralcih iz Zalca in okolice. Vredno je omeniti, da je Rajko Vrečer pomagal tudi pri organizaciji raznih razstav, med drugim pri Hausenbichlerjevi razstavi v Zalcu, ki je prikazala tega vnetega savinjskega rodoljuba in gospodarstvenika, začetnika hmeljarstva in pisatelja prve slovenske knjige o hmeljarstvu. V zadnjem času pa je uredil razstavo o žalskem taborniku.

Jubilantu ob visokem življenjskem jubileju iskrene čestitke!

Jože Zupančič



dijo in se ukvarjajo z vsemi panogami športa, zlasti imajo radi nogomet. Povsod po deželi vidiš igrišča, kjer se mladina o prostem času igriva. Šolstvo pa skrbi tudi za njih tehnično vzgojo.

Prestolnica Danske je Kjøbenhavn, zelo prikupno mesto z velikimi zelenimi površinami in z veliko lukso. Sicer zelo moti tvoje vedro razpoloženje na Danskem neprestan veter, toda Danci so ga vajeni. Mesto ima kopico muzejev, med njimi je prav gotovo najbolj zanimiv Nacionalni muzej, saj je vzorno urejen. To je narodopisni muzej, v katerem je zbrano toliko narodnega blaga iz vseh držav našega planeta, da kaj takega še nisem videl. Tu se lahko seznaniš, kako je živel človek, kako se je oblačil in kaj je uporabljal za življenje. Zanimiva je tudi notranost magistrata, botanični vrt s stekleno palačo, kraljeva palača, cerkve, zabavni park Tivoli, opera in luka. V gornjem delu luke je znameniti spomenik morske deklice na skali v morju. Zanimivo so tudi njihove socialne ustanove, vendar teh nisem obiskal, ker za to ni bilo časa. Čudovit je Kjøbenhavn zvečer. Toliko svetlobne reklame na glavnih cestah, kakor jo ima to mesto, tudi nisem videl še nikjer, pa sem obiskal že marsikatero evropsko velenje.

Danci so zelo prijazni, uslužni in dobrodušni, le Nemci ne ma-



»SLAVNI PUNT«

DRAMATIZACIJA DVEH DOMAČIH LITERARNIH DEL

Herbert Grün je pripravil dve odrski prireditvi — po Aškercu pesnitvi »Stara pravda« in po Potrčevu kroniki »Zločin«. Oba dramatizacijama je dal skupen naslov »Slavni punt«. Obe sta zamišljeni kot praznični igr. Brez dvoma so vodili Grūna gledališki nagibi in želja, da bi domača dramska umetnost pridobila dvoje del, ki bi našli svoje mesto na naših odrih. Saj bi dramatizacija kot oblika bralne drame ne opravičila svojega namena.

Kako je Grün zastavil pero pri dramatizaciji, je uvodoma k obeh igram sam razložil. Dramatizaciji naj bi služili za uprizoritve in kot bralna drama. Če bi ostalo le pri slednjem, potem bi delo dramatizatorja ne doseglo name-

na, saj sta tako Aškerc kot Potrč podala svoji deli v obliki, ki je njima najbolj ustrezala. Grün je težil, da bi dramatizirana oblika obeh del ostala kar najbolj varna podoba Aškercove in Potrčeve zamisli.

Aškercova pesnitev »Stara pravda« je že vdrugič zamikala, da bi ji dali širše razsežnosti kot v vezani besedi. Prvikrat je nastala iz odlomka Aškercovega epa kratka filmska mojstrovina, kjer sta režiser in scenarist, oprta na Aškercovo epiko, z baročniimi figurami in pokrajino obudila čase kmečkih puntov in umetnini dala filmski izraz. Odlomek pesnitve je skupaj z glasbo v filmski izdelavi samo pridobil na kvaliteti.

Če je Grün podnaslovlil Aškercovo dramatizacijo kot scenski oratorij v dveh delih, potem je še najbolj zadel jedro svoje zamisli. Niti ena niti druga dramatizacija nista drami, tragediji v ustaljenem pomenu besede. Prej modern odski prikaz. Širina Aškercove epike v »Stari pravdi« je sama po sebi malo dramatična, da bi mogla izvesti dramsko gradnjo, ne da bi se dramatizator hotel odmakniti od epa. Grün pa je ostal zvest besedilu, izpustil je le ono, kar se mu je zdelo neizogibno. Celotno arhaični jezikovni podobi je ostal zvest Aškercu. Dramatizirano besedilo pa je opremljeno z nadrobniimi opombami. Tu je z režiserskim posegom ustregel vsem neprofesionalnim odrom. Te nadrobne razlage dajejo koncepto dramatizatorjevega aspekta na odsko vsebino dogajanja. Ta poseg je toliko občuten, da bi lahko pomislili na variacijo na Aškercovo temo — če si sposodi-mo pri glasbenikih ta pojem — kar pa je v bistvu vsako dramatizirano delo. Prava podoba pa se nam bo izostrila, ko bomo videli »Staro pravdo« na odru.

Potrčev »Zločin« je kronika zadnje poti dveh revolucionarjev. Knjiga je izšla pred leti pri Prešernovi družbi, v dramatizirani obliki pa so to delo izvedli celjski

gledališniki leta 1956. Kritika je že tedaj priložila temu delu in ga tudi gledališko ocenila. Potrčovo delo govori o zadnji poti in nasilni smrti dveh revolucionarjev, o Džuri Džakovici in Nikoli Hečimoviću, toda v pripovedni in dramski obliki nastopata z imenom Džurovič in Selimović. Tudi tu se je dramatizator poslužil osebe, ki ne nastopa neposredno pri odskem prikazu, le-ta je tolmač dogajanja, ki jih dramatično ni bilo mogoče drugače izraziti. Kar je v starodavni drami odigral kor, to je zdaj prevzela bralka ali v prejšnji dramatizaciji več oseb.

Grün je obakrat imel težavno delo, ko je odbral ustrezno obliko dramatizacije in izoblikoval sedanjost podoba. Obe dramatizaciji pa sta neke ugašene na isti revolucionaren klic, dasi sta časovno in snovno raznorodni. Skupne idejne poteze so bile Grünu vodilo, ne da bi »Slavni punt« in »Zločin« združil pod skupen naslov »Slavni punt«. Knjiga je izšla v počastitev 40-letnice ZKJ pri mariborski založbi Obzorja.

Naša partizanska pesem

Pri založbi »Borec« je v počastitev 40-letnice ustanovitve Zveze komunistov Jugoslavije izšla zbirka partizanskih pesmi z naslovom »Naša partizanska pesem«. Ob tesnem sodelovanju partizanskih skladateljev Karla Pahorja in Rada Simonitića ter dr. Radoslava Hrovatina, ki je prispeval tehten uvod in pripombe k pesmim, jo je uredil Radoslav Gobec.

Za osnovo tej lični, sistematično urejeni zbirki partizanskih pesmi, je služila pesmarica »Partizanska pesem«, ki je v uredništvu dr. Radoslava Hrovatina izšla leta 1953 pri Državni založbi Slovenije. Pravim le za osnovo, kajti zbirka, ki smo jo dobili zdaj, jo vsekakor v mnogočim dopolnjuje. Hrovatinova pesmarica je obsegala razen nekaj pesmi prirejenih za moški zbor, le eno glasno zapise partizanskih pesmi, uporabljenih za ljudsko petje z eventualno improvizirano spremljavo. Prireditelji nove zbirke so šli dalje. Izbor partizanskih pesmi so številčno obo-

gatali in jih tudi umetniško oblikovali v priredbah za štiri-glasni moški zbor. Se več. Kot praktični glasbeniki, pevski organizatorji in dirigenti so imeli v vidu celo nastope, oziroma prireditve naših zborov, saj so harmonizacije in priredbe nekaterih pesmi oblikovane tako sveže in domiselno, da jih bodo zbori z veseljem prepevali in z njimi popestrili svoje sporede. Tu mislim predvsem partizanske priredbe slovenskih narodnih pesmi, pesmi drugih jugoslovanskih narodov, nekaj ruskih revolucionarnih pesmi in nekaj pesmi drugih narodov. Pesmi, razvrščene v razdelek



»Slovenska umetna partizanska pesem« pa so z manjšimi izjemami ponatisnjene takšne, kakor so nastale v partizanih.

Iz vseh objavljenih pesmi očitno razbereš, da so imeli prireditelji in uredniki dve želji, katerima so vseskozi ostali zvesti: ohranili so zvočno pristnost pesmi kakor so jih prepevali borci v partizanih, pri tem pa niso zašli v šablono, ki bi slejkoprej porušila vrednost te naše še vedno žive, že skoraj ponarodele in tolikokrat uporabljene partizanske pesmi.

Ker pogrešam v zbirki, ki nosi naslov »Naša partizanska pesem« otroške in mladinske pesmi, nastale v partizanih, in tudi partizanske samospespe, priporočam založbi, da izda v svojih prihodnjih zbirkah tudi te priče bogate umetniške dejavnosti naših borcev-skladateljev.

Janez Bitenc

Goričar - »Oris zgodovine političnih teorij«

Izpod peresa istega avtorja sta pretekli dni izšli dve pomembni knjigi. Dr. Goričar je napisal »Oris zgodovine političnih teorij« in »Sociologija«. Ze dolgo so občutili študentje in javnost potrebo, da bi dobili pregledno in uporabno delo take vsebine. Za avtorja pa je pohvalno tudi to, da bode v kratkem natisnili eno od knjig v srbohrvaškem prevodu.

V zbirki Male filozofske knjžnice pri Cankarjevi založbi je izšel »Oris zgodovine političnih teorij«. Časovni razpon obravnavane snovi sega od antike do industrijske revolucije in se ustavi pri Marxu, Engelsu in znanstvenem socializmu. Avtor ni podal le razvojnega pota politične misli preko stoletij, ampak je osrednjo temo vsebinsko povezal s filozofsko miselnostjo dobe, ki je pravzaprav neoljudski pojav družbenih dogajanj in nujno povezuje ali razdružuje politično miselnost dobe v razredni borbi. Avtor pravi uvodoma: »Zgodovina političnih teorij sega prav do začetkov razredne družbe«. — »Vsi veliki filozofski sistemi tja do konca 18. stoletja se ukvarjajo tudi z družboslovnimi problemi, še več, vsebujejo tudi politične teorije tvorcev«. Umljivo je, da je avtor opustil vse, kar ne sodi neposredno v okvir prisa.

Avtor je pregledno porazdelil snov, ki je podana v zgostitveni besedi. Delo je razdeljeno na tri obsežnejša poglavja: I. Politične vede sužnjeposestniške družbe, II. Politična misel fevdalizma, III. Politične teorije zgodnjega kapitalizma. Seveda se avtor ni ustavljal le pri osebnostih in njihovi politični ideologiji, pač pa je nazorno prikazal družbeno-ekonomsko dogajanje skozi omenjene dobe.

Poudariti velja, da smo doslej morali luščiti iz raznih filozofskih zgodovinskih pogledov na dobo in posredno slediti razvoju politične teorije. Z Goričarjevim delom, pa smo dobili zgostitveni priročnik, kakršnega smo že dolgo pogrešali,

hkrati pa pomeni lep prispevek domači marksistični literaturi. Avtor je na koncu navedel seznam uporabljenih virov, kar bo koristilo bralcem, ki bodo hoteli podrobneje študirati. Knjiga prav gotovo preuča okvir učne knjige za fakultete in je namenjena vsakomur, ki želi razširiti svoje znanje — posebno dobrodošla pa bo prosvetnim delavcem.

DVE KNJIGI ZA MLADE BRALCE

Obe knjigi sta izšli pri Mladinski knjigi. Namenjeni sta mladim bralcem do dvanajstega leta. Knjiga, ki jo je napisal Janez Svajncer ima naslov »Iznajditelj«. Zgodba pripoveduje o fantu, ki je hotel postati izumitelj, o dogodivščinah z razdrojlo, ki naj bi služila za novi stroj, o prijatelju, ki ga je radovedno spremljal pri »izumiteljskih« podvigih. Vse dotlej, dokler se ni pričela šola in sta se morala prijatelja ločiti. Se ta in oni motiva bi lahko izbrali, ustavimo se pa pri tistem motivu, ki je bil pisatelju vodilni. Fant izumilja stvari, ki so že izumljene, želi nekaj ustvariti, kar bi mogoče pokazati in uporabiti. Spominimo se daleč nazaj, ko smo še sami hodili v prve razrede osnovne šole — ali nismo imeli tudi mi tiste dni med sobolji tovariša, ki smo ga občudovali, ker je s spretnimi rokami umel izdelati to in ono stvar. Ta motiv je pisec knjige obarval preprosto in mu odmeril skromno lestvico dogajanja, skromno zaradi tega, ker ni izbral vseh možnosti. Knjigo je ilustriral Ivo Subić.

Brane Dolinar je podal v »Dvojni politični« vedro zgodbo o bratih dvojčkih, njunih potegavščinah na račun podobnosti. Oba fanta sta pripotovala na Jadran z eno vozovnico, ker sta si tako podobna, da spovednik ni spoznal njune ukane pa tudi teta ne, niti barba. Ob koncu, po vseh zapletih pa se zgodba razvija tako, da pripomore eden od dvojčkov, da prideta oba neprimerno, ki ju išče milica, za rešetke, dvojčka pa sta se vrnila domov. Ime Brane Dolinarja nam je novo, ob tej knjigi pa lahko rečemo, da je dal prijetno veselo branje mladim bralcem. Pedagogi bodo izrekli še svojo besedo, saj se jim snov ponuja. Pisčeva beseda ni vselej jezikovno izbrušana, zna pa zgodbo dinamično zaključiti in jo povziti v vredino. Za oboja pisca velja, da sta bolj ali manj samosvoje snov skušala napisati tako, da bi bili knjigi blizu mladim bralcem. »Dvojne politične« so izšle v zbirki Sinji galeb, ilustriral jih je Marjan Bregar.

Grabeljškov novi roman

Malokomu je znano, da je Karel Grabeljšek že pred vojno pisal in da je bila tedaj pri Cankarjevi družbi natisnjena njegova socialna povest »Sirene tuljoc«. Sele po vojni pa se je Grabeljšek literarno razmahnil in dal na svetlo številna dela v sorazmerno kratkem času. Posebno blizu je pisatelju tematika iz NOB. Snov iz partizanskega življenja je pri Grabeljšku bogata, v povestih in novelah je znal nanizati vrsto pretresljivih usod, iz katerih je čutili doživestost.

Sedaj je pred nami nov roman, ki ga je Grabeljšek naslovil preprosto — »Most«. Tudi tokrat je posegel po snovi, ki jo

Posnemanja vreden zgled. Beograjska založba Nolit je natisnila delo R. Dimitrijevića »Teorija književnosti sa primerima — lirski poezija«. Knjiga ima didaktičen značaj in je namenjena srednjim šolam. Doslej so se morali predavatelji pogosto zatekati k pomožnim virom, iskati gradivo po svoji iznajdljivosti. To vrzel je izpolnil prvi zvezek v seriji knjižic s področja literarne teorije. Poleg primerov iz svetovne književnosti je avtor knjige odbral najboljše primere iz nacionalne literature. Knjiga bi, da bi tudi pri nas sledili vzpodbudnemu zgledu.

Arheološko odkritje, ki zanima arheologe in policije, v zahodni Nemčiji so v bližini Dittenhausena našli presenetljivo izkopano. Izkopali so mezoizidni idol, ki je ležal manj kot pol metra pod zemljo. Strokovnjake je spravila v zadrego izredna podobnost kipa z onimi, ki so jih našli dosti prej, poprej ameriški arheologi v Mali Aziji pri Tel Asmar. Nemški arheologi se sprašujejo, kako je mogoče, da pride 5000 let star idol iz Azije v Srednjo Evropo. Za to izkopanino pa se je pričela zanimati tudi policija, ker so nekateri menili, da gre za spretno gojiljo. Kip predstavlja idol plodnosti. Razpravljanje o pristnosti najdenine še poteka, strokovnjaki pa menijo, da gre za pristno najdenino.

Polludna knjiga o astronomiji. Astronomija je zadnja leta dobila nove obudovalce, zlasti zaradi uspešnih kozmičnih poizkusov. Ker že del časa ni na knjižnem trgu preprosto pisane knjige o astronomiji za laike, je zagrebški astronom in urednik astronomskega časopisa Vlah Kučera napisal kvalitetno delo »Praktični astronom«. Knjigo je natisnila založba Epoha.

Nova biografija Leva N. Tolstoj. Ob priliki 50-letnice smrti Leva N. Tolstoj bo izšla nova biografija velikega ruskega pisatelja izpod peresa Francoza Daniela Julesa. Studija o Tolstojevem življenju in ustvarjanju je zasnovana na celokupnem gradivu, ki je na razpolago in se nanaša na pisatelja in njegov čas.

Jubilej treh sedemdesetletnikov. Letos so praznovali sedemdesetletnico trije slovenski literarni delavci. 17. novembra je praznoval visoki jugoslovanski pesnik, pripovednik, prevajalec in kritik Fran. Albreht. Albreht je dal dve pesniški zbirki, prevajal Sokleja, Nexoja, Bezruča in druge. V njegovih pesnih najdemo socialne motive, toda brez privzoka ekspresionizma kateremu je bil nasproten, in tudi kot urednik »Ljubljanskega zvonca« ni dopuščal ekstremnosti. Bil je med soustanovitelji napredne »Sodobnosti«. Po zadnji vojni pa nam je poznani zlasti kot cenjen gledališki kritik in prevajalec.

Drugi jubilej je Andrej Budai, narodni delavec in književnik s Primorske. Ze pred prvo vojno je pričel literarno delovati, največkrat pod psevdonimom Pastuškin. Pisal je v »Ljubljanski zvon«, tržaski »Naš glas«, »Ljubljanski glasnik« in drugod. Zaradi gorilsko »Mladosti« in drugod njegovega literarnozgodovinskega in esejističnega delovanja je doživel široko. Po vojni ga poznamo kot komentatorja Kettejevih zbranih del, Zbranih del Stritarja itd. Koblar je profesor na Akademiji za igralsko umetnost v Ljubljani.

France Koblar je praznoval sedemdesetletnico 29. novembra. Med obema vojnama je bil urednik »Doma in sveta« in »Ljubljanskega glasnika«. Področje njegovega literarnozgodovinskega in esejističnega delovanja je doživel široko. Po vojni ga poznamo kot komentatorja Kettejevih zbranih del, Zbranih del Stritarja itd. Koblar je profesor na Akademiji za igralsko umetnost v Ljubljani.

Vse dogajanje je pisatelj osredotočil na most, ki ga je bilo treba rušiti: okoli tega mostu je nanizal vrsto usod, tu nastopajo ljudje različnih značajev in pričrpani. Vojna je vrtinčila ljudi in iz te preizkušnje rastejo, se spreminjajo, omahujejo, zmagujejo Grabeljškovi liki, v tekoči pripovedi zadobijo osebe preproste realne dimenzije. Pripoved se povečini hitro in tekoče odvija, kar še poudarja težino časa in junaško požrtvovalnost malega človeka, ki si je svest borbe in vere v zmago. Borba partizanov in aktivistov okoli mostu zadobi že simbolično širino. Čeprav je končal Grabeljšek roman tako, da je postavil aktivistko Marjano v zapor in ujetniški spreved, je skozi besede zapornice čutili vero in slutnjo konca vojne in zmago.

Grabeljšek se je poglobil v dokumentarno gradivo in je iz obilice gradiva odbral snov za roman. Zaplet in razplet romana je preprost, premočrten, znova lahko dajemo prednost drobnim dogodkom, ki jih je znal pisatelj sugestivno izoblikovati v pretresljivi doživestosti; spominimo se samo materinega prizora z mrtvim sinom. Zdi se, da je obilica gradiva zavedla pisatelja, da ni vselej povezal dogajanja v trdno celoto. Če je kompozicija šibkost avtorja, potem velja naglasiti, da je Grabeljškova pripovedna beseda preprosta, odmerjena na bistveno, zato tudi lahko učinkuje neposredno. Grabeljšek pripovedi ne drobi z deskriptivnostjo. Nekateri liki v romanu močno izstopajo — na priliko Marjana — drugod pa pogrešamo psihološke pronicljivosti, tako bi bila najnejsja podoba pri zapleteni osebi in dejanju.

Grabeljšek je v svojem novem romanu uspešno prikazal kos življenja in časa med NOB. Uspešno in stvarno je združil pripoved z dogodki, ki so že postali zgodovina. Knjigo je izdala založba Borec, opremil pa jo je Franc Dremelj-Aco.

NOVE KNJIGE IN REVJE

Bedjaniš Milko: Nalezljive bolezni. Priročnik za medicinske sestare. Ljubljana, Državna založba Slovenije 1959. (Cena 1500 din.)

Tomšič France: Nemško-slovenski slovar. 4. predelana izdaja Ljubljana, Državna založba Slovenije 1959. (Cena 1500 din.)

V zbirki: Igra in delo, katero izdaja založba Mladinska knjiga v Ljubljani, so izšle naslednje knjžice:

Krečič Ivan: Herbarij. 1959. Seznam mlade botanike z urejevanjem herbarija.

Bešin Jože: Akvarij. 1959. O pripravi in vzdrževanju akvarija.

Ogorelec Smiljan: Galvanometer. 1959.

Bilten. Izdaja Prosvetno pedagoška služba Kranj, leto 1959. št. 4. Prinaša aktualne sestavke iz šolskega življenja tega okraja.

Jezik in slovstvo. Izdaja Slaviistično društvo v Ljubljani. Letnik V, 1959/60 št. 1.

Zavod LR Slovenije za statistiko je objavil v Komuniketu 109 pregled šol v Sloveniji konec šolskega leta 1958/59 in diplomskih zaključnih izpitov v junjskem roku 1959/59. Komuniket 130 pa prinaša statistični pregled novincev na visokih in višjih šolah leta 1959/60.

Skerlić Jovan: Izbrani esej, Ljubljana, Državna založba Slovenije 1959. S to knjigo smo dobili v prevodu izbrane eseje pomembnega srbskega literarnega zgodovinarja in kritika (3200 din.).

Omenimo naj še srbohrvaški prevod Eksperimentalne psihologije R. S. Woodwortha. Knjigo je izdala Naučna knjiga v Beogradu 1959. (Cena 1500 din.).

MLADINSKA KNJIGA LJUBLJANA, TOMŠIČEVA ULICA 2

V mesecu decembru bodo izšle naslednje knjige:

49. knjiga CEBELICE: Hankina igla, broš. 60 din, kart. 160 din

61. knjiga SINJEGA GALEBA: Rutherford Montgomery: Karkazu, broš. 150 din, ppl. 300 din

GLOBUS: Chevalley, Dittert, Lambert: Vzponi v Everestu, ppl. 700 din

Knjige po zgornj označenih cenah dobijo samo tisti, ki so naročili zbirko za vse leto.

CICIBANOVA KNJŽNICA: Vera Albreht: Vesela abeceda, elikanica za cicibane, broš. 290 din, ppl. 400 din

Fran Levstik: Martin Krpan. Sestbarvna silkanica, broš. 450 din, ppl. 650 din

Sporočamo, da so razprodane naslednje knjige knjižnice KONDOR:

E. Hemingway: Starec in morje

B. Kref: Velika puntarija

M. Kranjec: Kruh je bridka stvar

ter te tri knjige v letu 1960 ne bomo ponatisnili.

150 let ni imela vojne, zato je razumljivo, da je življenjska raven zelo visoka, morda najvišja na svetu. Povsod vladata red in čistota. Pravi užitek je voziti se v švedskih ekspresnih vlakih.

Kakor je Pariz srce Francije, je prav gotovo Stockholm srce Švedske. Celotno v prostorski bese, da v Stockholm lahko proučujemo švedsko zgodovino, narodopisje, kulturo, umetnost, staro in moderno arhitekturo ter zelo napredno socialno zakonodajo. Stockholm ima vse značilnosti modernega vlemesta. Leži na 14 otokih katere veže 45 velikih mostov, zato ga imenujejo tudi severne Benetke. Promet na cestah je velikanski. Nisem še videl na ulicah toliko parkiranih avtomobilov kot v tem mestu, prav toliko ali še več pa jih brzi po širokih, modernore urejenih cestah s podvozji in nadvozji, da se včasih kar težko spoznaš. Vodnik ti pove, da ima vsak sedmi Šved svoj avto, na tovrstnih postajah pa vidiš nepregledne vrste vagonov, naloženih z novimi uvoženimi avtomobili. Menda je glavni dobavitelj avtomobilov Nemčija. Toda Šved ni zadovoljen s »VolksWagn«, temveč želi imeti vozove lepših oblik. Ves promet gre po levi strani, kar je v začetku moti. Po morju prevažajo težke tovore, vendar je promet pozimi nemogoč, ker morje zamrzne, zato tudi Stockholm nima velike luke. Mesto šteje 1.200.000 prebivalcev ali dobro tretino vseh državljanov. Ceste

so neverjetno snažne, papirja ali odpadkov na cestah ni. Sicer pa je dosti koškov, v katere odvržeš papir in druge stvari. Stockholm ima vse značilnosti modernega mesta, lahko bi celo trdil, da je to mesto našega stoletja, čeprav ima tudi mnogo znamenitih stavb iz prejšnjih stoletij. Celotno magistrat, katerega starost bi ocenili na 200 let, ker ga je arhitekt zasnoval v starem nordijskem slogu, je bil dograjen leta 1923. Mesto nima univerze, ker je v starodavnem mestu Upsali, ima pa mnogo tehničnih visokih šol. V zelo lepo urejenih galerijah in muzejih je zbrana vsa preteklost Švedske. V Nacionalnem muzeju je mnogo originalov Rembrandta, v Nordijskem muzeju pa je shranjen blesk pokojnih kraljev in vse značilnosti nordijskega narodopisja. V cerkvi, ki je nekak njihov Pantheon, so grobnice pokojnih kraljev in zasluženih mož, vendar je vse bolj skromno. Med cerkvami je zlasti zanimiva tista, ki jo obiskuje kralj, in nova moderna cerkev na gričku. V kraljevi palači je vodnik ob sliki sedanjega kralja pripomnil, da se je moderniziral in prilagodil modernemu času in razmeram. Obiskal sem tudi kraljevo opero in gledal Carmen. Tehnična izvedba opere je bila neoporečna, pevec pa me niso navdušili. Marsikateri naš pravak bi zabledel v tej operi, s tem pa ne mislim, da so njihovi pevci slabi. Kdor bo obiskal Stockholm, naj obišče muzej po-

kojnega umetnika Carl Millesa v Milleshofu, ki je umrl leta 1955. Ta kipar s svojimi deli prikazuje tipično nordijsko miselnost in filozofijo, kakor prikazuje Rodin francosko, zato me ta muzej živo spominja na Rodinov muzej v Parizu. Priznati pa moram, da mi je Rodin bližji. Stockholm ima mnogo drzno skonstruiranih stopnic, od katerih naj omenim stavbo, na katere ploščadi je terasa kavarna, ter osemindvajset-nadstropna poslovna zgradba. Ima tudi novo moderno bolnico s sedem tisoč posteljami. Prekrasna je tudi koncertna palača z ogromno luksuzno dvorano, v kateri delijo Nobelove nagrade. Naglas na Nobel sem napravil zato, ker nas je vodnik zafrknil, da je bil Nobel res »nobel«... Obiskal sem tudi novo naselje Vaellingby. Všeč mi je bilo, vendar bi morali Ljubljancem biti prav tako ponosni na svoje Savsko naselje in bi ga prav tako lahko s ponosom pokazali vsakemu tujcu. V tem naselju vse sili v nebo. V njem so vse potrebne ustanove od pošte do šole ter potrošniška središča. Zunanost stavb dela videz mrkosti in ni tako živobarvna kakor so naše stavbe. Med stavbami so igrišča in parki. Končno naj omenim še podzemeljsko železnico, ki je pravzaprav šele v izgradnji in zato nima še dosti prog, je pa elegantna in res okusno zgrajena. Stanovali smo v vikend-hotelu, zelo priklipni stavbi, narejeni povečini iz lesa. Tudi pri nas bi lahko tako

reševali pereče hotelsko vprašanje v Ljubljani.

Sveda bi lahko označil s tremi značilnostmi: discipliniran, pošten in čuti odgovornost za svoje delo. Je priazen, morda malce hladen, kakor je sever hladen. Rad plje žganje in to žganje slabega okusa, ki ga delajo iz krompirja. Sicer pa dobiš povsod tudi whisky in rusko vodko, kar je pa silno drago. Skoda, da ne poznamo naše silivovke, mi bi jo lahko dobro prodajali in še marsikaj, zlasti sadje, ki je tudi zelo drago. Sved je v vsem naraven, bolj kakor smo mi. Vendar so nekatere nudiščne revije včasih malce neokusne. Cerkve so prazne, vendar dobiš v posteljni omari v vsaki hotelski sobi sveto pismo.

Kakšna discipliniranost vlada pri njih, naj potrdi dogodek, ki sem ga doživel ob ogledu magistrata. Vodnik ni pričel razlage prej, dokler ni zavladala popolna tišina med obiskovalci, in je takoj prekinil nadaljevanje, če je razlagal motil najmanjši šepet pri-sotnih. V nekem muzeju pa je vodnik odklonil napitnino s pripombo, da smo ga z vstopnino že plačali.

Povedal sem že, da je na Švedskem zelo visok standard, toda temu primerno so visoke tudi cene. Vstopnina za prvo vrsto v operi stane nad 4000 din. Zganje je štirikrat dražje in prav tako cigarete kakor pri nas. Tudi hrana na sploh je mnogo dražja kakor pri nas. Zelo draga so tudi

stanovanja, so pa preprosta in udobna. Zlasti so drage usluge. Celotno dobro plačani ljudje si ne morejo privoščiti vzdrževanje hišne pomočnice. Vse prodajajo v najboljšem stanju in skrbno zavito, celo sadje. Procent rojstev je nizek, toda njihova povprečna starostna doba se suče pri sedemdesetih letih. Hrana je sivojzvrstna in podobna danski hrani, za nas pa je težko užitna, ker je vse sladko in drugače pripravljeno. Sicer pa Švedi ne jedo mnogo.

Njihovo šolstvo ubira najmodernejša pota. Otroci obiskujejo v spremstvu svojih učiteljev in profesorjev muzeje in delavnice in si zapisujejo na že pripravljanih listih z vprašanji odgovore. Nove šole so zelo moderne in dobro opremljene z vsemi ponazorili. Velik poudarek na Švedskem je na strokovnem šolstvu, kajti postari res strokovnjaki, je prva in osnovna zahteva švedske dejavnosti.

Sveda niso še od daleč moji zapiski popolni, saj bi moral omeniti tudi njih sodobno in res napredno socialno zakonodajo, toda za to ni bilo časa, da bi jo docela proučil. Vendar povem, da je bilo to zame nov, neznan svet. Ne bi se pa mogel za trajno naseliti na Švedskem, ker mi nismo tako hladni, kakor so Švedi. Priporočam pa bi, da bi naš sindikat organiziral vsako leto poučne izlete na Švedsko, kar bi zlasti geografoam in še marsikateremu našemu strokovnjaku koristilo.

S.

Razstava slovenskih srednješolskih slovnice in beril

V Šolskem muzeju v Ljubljani so pred kratkim — kot smo že poročali — odprli razstavo slovenskih slovnice in beril za srednje šole v razdobju 1848—1918. Kustos muzeja tov. Eva Toporišič je imela ob tej priložnosti nagovor, ki ga v celoti objavljamo. Razstava bo odprta nekaj mesecev.

Razstava hoče pokazati razvoj pouka slovenskega jezika, kakor ga kažejo slovenske srednješolske berile in slovnice od 1848—1918. Leto 1848 pomeni namreč tudi priložnost v pouku slovenskega knjižnega jezika.

Pred letom 1948 se je poučevalo slovenščino na naslednjih zavodih: več kot dve desetletji na ljubljanskem bogoslovju, in sicer obvezno za bogoslovce, neobvezno pa za dijake liceja, od 1847 tudi na gimnaziji v Gorici (neobvezno), od 1848 pa še na celjski in ljubljanski gimnaziji (tudi neobvezno).

Z izidom organizacijskega načrta za avstrijske gimnazije in realke leta 1849 je postala na teh šolah materniščina obvezni učni predmet. Slovenski odmerja načrt v prvih dveh razredih 4 ure, v 3. in 4. razredu 3 ure in v višjih razredih 2 uri na teden. Organizacijski načrt opozarja, da je uspeh pri pouku materniščine v veliki meri odvisen od dobrih učbenikov, kakršnih pa ni na razpolago za noben slovenski jezik. Treba jih je torej bilo šele napisati.

Pri nas se je tega prepotrebega dela lotil prvi Bleiweis. V letih 1850—1855 je izdal berila za prve štiri razrede. Z njimi je nadomestil pomožne šolske knjige, kakor n. pr. Macunovo Čvetje slovenskega pesništva, Vertovo Kemijo, zgodbe sv. pisma, lite-

rarni dodatek Metelkove slovnici, ki so se zaradi pomanjkanja pravih šolskih knjig uporabljale kot berila.

Bleiweisova berila ubogljivo slede učnemu načrtu, ki predvideva povečavo slovenščine z drugim predmeti. Zato najdemo v njih izredno veliko pojmovno-poučnih sestavkov manj pa je v njih literarno-estetskih tekstov.

Za višje razrede gimnazij je izdal v letih 1853 do 1855 Miklošič slovenska berila. Miklošičeva berila nimajo toliko pojmovno-znanstvenih članov kakor Bleiweisova. Berila za osmi razred pa je dodala tudi kratka zgodovina slovenskega slovstva.

Se predno je z letom 1865 Miklošič zaključil serijo svojih Slovenskih beril, je že leta 1861 izšel Cvet slovenske poezije izpod peresa Antona Janežiča. Knjiga, namenjena srednješolskim poetičnim razredom, to je 5. in 6., ima literarno-teoretski del pred vsako izmed literarnih zvrsti, ki jo zastopajo teksti. V bistvu neizpremenjena je ostala tudi v razširjeni in predelani novi izdaji: Cvetniku slovenske slovesnosti (1868). Le da je literarna teorija strnjena na nekaj začasnih strani. Literarno zgodovinsko dopolnilo k tem knjigam je bila Janežičeva zgodovina slovenskega slovstva, kot dodatek slovnici 1854. leta in v posebnem natisu iz 1857. leta. Za dijake nižje gimnazije je Janežič skrbel od leta 1865 dalje s Cvetniki. V njih je natisnil predvsem literarno-estetske tekste sodobnih pisateljev, ni pa jih tolmачil niti literarno-teoretsko niti literarno-zgodovinsko. Te članke so uporabljali slovenski šolarji, seveda tudi ponatisi in predelave dr. Sketa, vse do l. 1889.

Takrat je ustvaril reformirani tip teh čitank Jakob Sket. Čitanke za nižje razrede srednjih šol imajo v glavnem isto strukturo kot Janežičevi Cvetniki za nižje šole. Prav tako je po zgledu Janežičevega Cvetnika slovenske slovesnosti izdal slovenske čitanke za 5. in 6. razred nižjih šol: kratak literarno-teoretski uvod in obširna krestomatija. Knjige za 7. in 8. razred se od tistih za 5. in 6. razred kujejo po tem, da kratkemu literarno-zgodovinskemu pregledu za vsako dobo, n. pr. Prešernovo od 1830 do 1843 ipd., slede teksti. Sketova berila za višjo gimnazijo imajo bogate opombe k berilom, ki se tičejo usode in vsebine literarno-estetskih sestavkov. Sketova berila so se uporabljala vse do konca našega razstavnega obdobja, do 1918.

Literarno-zgodovinske podatke pa sta učenec in učitelj lahko našla v izdih literarno-zgodovinskih priložnikih: Kleinmayrovem (1881), Glaserjevem (1884—1900) in posebno Grafenauerjevih (1909, 1911, 1917, 1919).

Kako pa je bilo v tem času s priročniki za slovnico pouk? Za pouk slovnice je bila uradno predpisana Muršičeva Kratka sloven-

ska slovnica za prvence (1847). Razveseljivo je bilo sicer, da je pisana slovenskem jeziku, vendar za srednje šole strokovno ni bilo dovolj zahtevna. Zato so se kmalu oprijeli Potočnikove (1849) za nižje razrede (od srede 50-ih let dalje se je uporabljala tudi v višjih razredih) in Metelkove za višjo gimnazijo (1825). Obedve sta pisani v nemščini.

Leta 1964 je sicer napisal Janežič slovensko slovnico v slovenskem jeziku, vendar so jo v šoli začeli uporabljati šele po letu 1859, ko so uporabljali slovenski učni jezik za slovensko slovnico. Janežičeva slovenska slovnica se zlasti v letu 1863 docela predelani obliki služila — po Janežičevi smrti v Sketovi redakciji — vse do Breznikove slovnice (1916). Samo nekaj let so uporabljali Sumanovo slovnico iz 1881, ki je preveč historizirala. Slovnica se je poučevala tudi v nemških paralelnih oziroma na nemških zavodih, in sicer na podlagi nemške pisane Janežičeve slovnice iz leta 1849. Take slovnice je pozneje izdal tudi Sket.

Osnovno znanje iz starocerkvene slovanščine kot pomožnega učnega predmeta slovenščine so učenci mogli dobiti iz dodatka k Janežičevi slovnici, n. pr. l. 1854 ali iz 2. dela Janežičeve literarne zgodovine 1857. Uporabljali so tudi lahko Maruovo Kratko staroslovensko slovnico (1883). Samostojen učbenik pa jim je dal Sket s svojo staroslovensko čitanko (1894).

Iz podanega pregleda vidimo, da so bili učbeniki slovenskega jezika pisani v slovenskem in v nemškem jeziku. To dejstvo je tesno povezano z učnim jezikom na srednjih šolah. V razdobju od 1848 do 1918 je bil namreč pouk na slovenskih gimnazijah in realkah nemški. Celo slovenščino so začeli poučevati slovensko šele po letu 1859, kot smo že omenili.

V 80-letih so delno poslovenčili nižjo gimnazijo na Kranjskem in Primorskem, v 90-ih letih pa še nižje razrede v Mariboru in Celju. Leta 1910 so postali nižji razredi gimnazij v Ljubljani, Kranju in Novem mestu slovenski, medtem ko so postali višji razredi delno slovenski šele tik pred prvo svetovno vojno. Popolnoma slovensko nižjo gimnazijo je dobila samo Gorica (1913). Tako so bile gimnazije na slovenskem ozemlju poslovenjene šele ob nastanku stare Jugoslavije.

Na realkah pa je bil položaj slovenščine še slabši: na realki v Ljubljani so bili samo paralelni razredi s slovenskim poukom pri slovenščini in pri verouku (od 1880). Podobno je bilo na gorški realki. Realca v Mariboru je bila popolnoma nemška. Edina izjema je bila realca v Idriji, ustanovljena 1910, imela je delno slovenski pouk.

V takih težkih prilikah se je torej odvijal pouk slovenskega jezika. Videi pa smo, da je kljub temu ob prizadevanju zavednih slovenskih profesorjev pouk slovenščine na srednjih šolah v razdobju od 1848 do 1918 lepo napredoval, kar nam kažejo priročniki, ki jih predstavljamo v sestavljeni zbirki naših priročnikov za materinščino. Eva Toporišič

KNJIŽNE ZBIRKE CANKARJEVE ZALOŽBE ZA LETO 1960

Ljubitelji dobre slovenske knjige, zlasti pa vse dosedanje naročnike vabimo, da si ogledajo program naših knjižnih zbirk za leto 1960.

SVETOVNI ROMAN

Honore de Balzac:	LILJA V DOLINI
Howard Spring:	MOJ SIN, MOJ SIN
Samuel Butler:	POT VSEGA ŽIVEGA
Shi Nai-An:	RAZBOJNIKI IZ MOČVIRJA LIANG SHAN

SODOBNI ROMAN

Miguel Angel Asturias:	GOSPOD PREDSEDNIK
Danilo Lokar:	LETO OSEMNAJSTO
Aldous Huxley:	KONTRAPUNKT ŽIVLJENJA
Zaharia Stancu:	BOSONOGO LJUDSTVO

BIOS

Gaj Svetonij Trankvil:	DVANAJST RIMSKIH CESARJEV
Marjan Kozina:	V SVETU OPERNE GLASBE
Ilyes Gyula:	PETUFI

Dr. Črtomir Nučič:	RAZDOBJA ALKEMIJE
--------------------	-------------------

NOVA LJUDSKA KNJIZNICA

Josef F. Perkonig:	UGRABLJENA STRD
Haroun Tazieff:	ŽIVI OGNJENIKI
Peter Abrahams:	DIVJI POHOD
Wilhem Moberg:	V NOVI DOMOVINI
Frans G. Bengtsson:	RDECI VIKING
Z. Š. Zorin:	OD ZANZIBARA DO MESEČEVH GORA

Knjige naših knjižnih zbirk lahko plačujete v mesečnih obrokih, njih cena pa je nižja kot bo kasneje v knjigarnah. Vabimo vas, da se nemudoma priglasite v krog naših naročnikov, kajti tudi v letu 1960 bomo tiskali knjige v omejenih nakladah. Vsa podrobna pojasnila in prospekte dobite v založbi in v vseh knjigarnah.

CANKARJEVA ZALOŽBA

LJUBLJANA — KOPITARJEVA 2
p. p. 163

PRAVNI NASVETI

Z. M.:

Vprašanje: Stanujete v Piranu, vozite pa se v Sečovelje, kjer ste namočeni na osnovni šoli. Na tej šoli dobivajo učitelji plačano kurivo in stanovanje. Vi teh ugodnosti nimate. Ali imate pravico na te ugodnosti?

ODGOVOR: Po Uredbi o pravici učiteljev, vzgojiteljev in profesorjev do brezplačnega stanovanja in kuriva (Ur. list LRS št. 22/50), pripada navedenim, ki služujejo v vaseh, brezplačno stanovanje in brezplačno kurivo. V navodilu za izvajanje uredbe o tej pravici (Ur. list LRS 4/50) je po čl. 11. toč. 1. rečeno, da določene količine kuriva pripravijo krajevni ljudski odbori ob začetku šolskega leta, če ga dostavijo učiteljem na območju krajevnega ljudskega odbora na dom, drugim pa ga dajo na razpolago na sedežu krajevnega ljudskega odbora.

V vašem primeru imate pravico do brezplačnega kuriva in brezplačnega stanovanja. Kurivo vam mora dati na razpolago Oblo na svojem sedežu, plačati pa vam mora tudi nadomestilo za stanovanje, ki bo v vašem primeru znašalo toliko, kolikor v Piranu za stanovanje plačujete.

L. D.:

Vprašanje: Vaši ljubljanski kolegi so vam pred kratkim povedali, da prejimate starostni dodatek po 30. službenem letu; kje in kdaj je bilo to objavljeno?

ODGOVOR: Pod III. toč. 19. odloka o honorarni službi, o delovni obveznosti in o nagajevanju za nadurno delo v prosvetno-znanstveni službi na šolah in drugih vzgojnih zavodih (Uradni list št. 6/1956) je določeno, da se delovna oz. učna obveznost zniža za 2 učni uri na teden uslužbencu, ki ima nad 30 let službe oz. uslužbenki, ki ima nad 25 let službe. Ker imate že 35 let službe, bi morala Vaša učna obveznost biti že davno znižana za 2 učni uri na teden. Če torej poučujete polno učno obveznost ob neupoštevanju prej navedenega znižanja, sta dve uri tedensko nadurni, ki vam jih je kot taki treba posebej plačati. To pa ni nikak starostni dodatek.

P. O.:

Vprašanje: Maturirali ste v letu 1928 in ste takrat začelno šolskega leta na prošnjo šolskega upravitelja nekaj časa nadomestovali obolelo učiteljico, nato pa ste dne 24. decembra 1928 bili z dekretom nastavljeni za volonterko na osnovni šoli. To stanje je trajalo do 1. oktobra 1929. Imate tozadevni dekret in bi radi vedeli, če se vam bo volonterska služba štela v pokojninsko dobo.

ODGOVOR: V delovno dobo se vam bo po čl. 24. 1. odst. toč. 8 v zvezi s čl. 252. točk. 3 Zakona o pokojninskem zavarovanju vstel tudi čas od 24. XII. 1928 do 1. oktobra 1929. Takrat ste bila volonterka, delali ste polni redni delovni čas, čeprav niste za svoje delo dobivali plače.

OPOZORILO!

Absolventu filozofske fakultete z opravljeno B-diplomo
Opozarjamo vse bralce našega glasila, da na anonimne dopise brez navedbe imen in popolnih naslovov ne odgovarjamo in ne bomo odgovarjali. Zato vedno navedite v dopisih za pravne nasvete imena in naslove.

»Kdo prej?« — posrečeno in zabavno učilo

V prvem in drugem razredu pogosto iščemo načine, kako bi obravnavano računsko snov nepriljubljeno utrjevali in ponavljali. To delo nam olajša učilo »Kdo prej?« (»Kdo prej?«), ki ga je sestavil tov. Zivojin Milojčević, učitelj v Beogradu.

V kartonski škatli je dvanajst razpredelkov, označenih s številkami 0 do 11, v vsakem razpredelku pa deset majhnih pravokotnikov iz lepene. Na teh kartonskih so napisani računi seštevanja, odštevanja, množenja in deljenja v obsegu do 20. Otroku stresse najprej vse kartončke na pokrov, nato jemlje po en kartonček, izračuna račun, ki je na njem napisan, in postavi kartonček v razpredelke, ki mu ga pove rezultat, n. pr. kartonček z računom 4 + 3 pride v razpredelke 7, prav tja pa pride tudi kartonček z računom 9 - 2 itd. Otroku, ki je razpredelke uredil, je izračunal torej 120 računov. Kartonski imajo račune tiskane na obeh straneh in v dveh barvah, rdeče tiskani računi so lažji, zeleni pa težji.

Učilo »Kdo prej?« je zelo pripravno tudi za razna tekmovalna med skupinami v razredu, med vzporednicami, med šolami itd. Mnogo šol v Srbiji ima tekmovanje. Za nam učilo vsako leto na sporedu. Za začetku kartončkov potrebujejo učenci v začetku okrog 20 minut, rekord pa ima učenka, ki je za vse to delo porabila le nekaj nad 4 minute.

Učilo stane 195 din, naročimo ga pa lahko pri Državni založbi Slovenije v Ljubljani.
Učilo je po Sloveniji že precej razširjeno, saj so nekatere šole naročile celo po 70 izvodov. Rudi Završnik

Taborni ognji in — šola

Mladina ne pozna več naših partizanskih in narodnih pesmi

Verjetno bo kdo dejal: »Kaj nas brigajo taborni ognji? Saj so komaj pogoreli in do novih nas loči malone celo leto!« Pa ni tako. Oglejmo si nekoliko tabornih ognjev. Od leta do leta jih gori več ob vzhodu naših planin in vzdolž jadranske obale. Ne samo taborniki, pionirji in prijatelji mladine ter Partizan, pa tudi občine pošiljajo množice oddihov potrebnih otrok o počitnicah v tabor in kolonije. Komaj so se slavnjaste ohladile po eni izmeni, že ji sledi druga, tretja in celo četrta. Poleg kopanja, izletov in drugega udejstvovanja v tabornem četu, ki danes ni več tabornik, ki dan, je vendarle taborni ogenj tisti, ki mladostno družbo najbolj zbliža in ji pod jasnim zvezdami obeta posebno velik užitek. Vtis, ki ga zapuste plameni tabornega ognja, se naravnost vžge v spomin mladega človeka. Srečujem ostarele ljudi, ki so z mano tabornili in uživali prve taborne ognje pred 35 leti pod našimi gorami. In glej Najbolj in najlepše se spominjajo dogodkov okoli tabornega ognja, ki jih je v samotah gozda združil, preden so mirno zaspati pod plateno streho in je le strah obsejala ob ugašajoči žerjavi.

Tedaj, ko je mladina šola res ni imela vzroka, da bi se ozirala nanj. Tudi je bila tedanja šola nekam tuja resničnemu življenju, svet zase. Danes je šola tesno povezana s človekom in ga mora res vzgajati za življenje in njen vpliv mora segati predvsem izven šolskih zidov. Poleg tega, da vzgoji mladino v dobrega delovnega človeka, ga mora tudi osrečiti, mu mora srce napolniti z vsem lepim. Zakladov imamo v naravi, v pesmi in prozi toliko, da more res popolnoma zadovoljiti mlado dušo. Vse liti najbolj izbrčnega življenja skoraj ne moremo izčrpati. Koliko tega zaklada pa izrabimo na tabornih ognjih, ki zapuščajo tako trajen vtis? Lahko trdimo, da mnogo tisočev naših otrok in mladincev presedi mnogo večerov ob ognjih sredi gozdov in ob morski obali. A kulturna vrednost teh ognjev? Zelo, zelo majhna! Deloma od leta do leta manjša! Špolska tožba vedne taborovodji in starešin, ki jim je do vzgojnega, res zabavnega in glavnega vpliva taborjenja in tabornih ognjev, je, da je posebno težko za poslušalca mladine ne zna več onih številnih partizanskih pesmi, ki jih je po osvoboditvi malone vsakdo znal! Še slabše je z narodnimi pesmimi! Kdo bi mislil, da smo zanemarili tako bogat zaklad narodnega blaga! Tuja navlaka ga nadomešča. Celo med taborniške pesmi se vsiljuje včasih navlaka iz tujine, ki tako tuje zveni po naših gozdovih, kjer so ob tabornih ognjih naših borec za svobodo prav narodne pesmi vžigale duha odpora. Narodne pesmi so pomenile del tistega, kar je bilo tudi treba ubraniti pred nasilnim tujezem.

Namesto recitacij iz našega tako bogatega pesniškega in ostalega literarnega zaklada moramo premnogokrat poslušati poleg malo katerih uspešnih skečev večinoma že davno obrabljene in s tem neprijetne »vices«. Mnogo od tega blaga nikakor ne spada v lepoto naše slovenske narave, še manj pa, da bi jih plameni tabornega ognja, ki tako lepo grejejo, za vedno vžigali v spomin doživetne mladine. Ne moremo mimo očitka, da je tega zla precej kriva tudi šola. Ko se zapro šolska vrata, je vse, kar smo slišali v šolskih klopih, pozabljeno. In premnogi, ki imajo opraviti z mladino ob

začetku novega šolskega leta, tožijo, da je vse pozabljeno, kar se je v minulem šolskem letu mladina učila. Vse je kakor zabrisano. Na videz šola mladini ničesar ni dala. Mnoгим je zopern spomin na jezikovne ure, kajti s spominom na pesmi, ki bi jih bilo vredno znati vse življenje, se vežejo slike sitnega učitelja in profesorja, evkeov, groženj itd. Kje so najlepši odstavki iz literature, ki so jih čitanke polne? Vse pozabljeno iz istih virov. Kje so pesmi od pevskega pouka? Nikjer! Tudi pesni pouk do danes ni bil življenjski. Mladina je od njega odnala po večini spomin na neprijetne ure pretirane teorije. Večkrat je zastupljen še s slabim ali včasih celo nezadostnim redom, in to celo iz petja, ki bi moralo v mladih srcih zapustiti, samo spomin na najlepšo šolsko uro. Z zakladom pesmi za vse življenje bi moral otrok iz šole! Tisoč mladine ob tabornih ognjih so postali tožniki slabega pevskega pouka in nepravilnega jezikovnega pouka.

Kaj storiti? Vgajamo in poučujemo za življenje, ne za rede in ne za življenje v razredu. Pouk mora postati priručnik in vse, kar učimo, mora postati večna last človeka. Mladega človeka pa mora spremljati takoj ven v najbližjo okolico, ki ji naj odda, kar je dobil v šoli. Ali niso to tudi pesmi — pete in recitirane? Ali niso to vzor — lepi odstavki naše proze? Pevci! Učite pesmi, ki jih bo človek pel vse življenje, ne pa pozabili! Pevajte mladini, da naj jih v šoli napiše, da jih bo pel ob starih in starih tabornih ognjih pod jasnim poletnim nebom in da se bo spominjala s hvalečnostjo nasmejanega obraza pevskega učitelja, ki je sejal srečo in lepoto, ne pa odpor. Učitelji in profesorji slovenskega jezika! Kar ste učili, naj odmeva polet po tihih gozdovih in ob obali morja. Spomnite dijake in učence, da bodo pesmi in odstavke proze lahko uporabili o počitnicah ob tabornih ognjih, kjer jim bodo poslušali kakor tudi taborovodje bolj hvaležni za recitacije kakor šoleci v razredu, ker okoli njih ne bo rolin šolskih zidov ampak zeleni gozd in valjujoče morje. Morda se bodo že zaradi tega laže in raje učili, ker se bodo videli peti in recitirati tam, kamor bo hrepelo njihovo srce vso dolgo zimo in pomlad. Kar pa bodo peli in recitirali ob tabornih ognjih, tega nikoli več ne bodo pozabili. Spomin na tiste ure jih bo spremljal vse življenje in veliko kulturno delo bo izvršeno, ker bo prizadetih tisočev in tisočev mladine! Zato ponavljajmo: šola je odgovorna za taborni program in njegova največja pomočnica. Pavel Kunaver

Prosvetni delavec

Izdajatelj: Republiški odbor Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev LRS — List tajaža štirinajstodnevno — Uredja uredniški odbor — Odgovorni urednik Drago Ham — Naslov uredništva: Ljubljana, Kopitarjeva 2 — Telefonski uredništvo: 39-181 do 183, int. 366 — Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1 — Telefon uprave: 22-294 — Letna naročnina 300 din — Štev. ček. rač. 600-70/3-140 — Tiska CZP »Ljudska pravica« — Poštnina plačana v gotovini



DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

priporoča prosvetnim delavcem naslednje priročnike in potrebne knjige:

Nina Trdina, Ritmične vaje in folklorni plesi	300 din
Tone Ljubič, Veselo, lepo in koristno	300 din
Dr. Leon Žlebnik, Izbrani teksti pedagoških klasikov	330 din
Arnošt Kolman, Logika	400 din
Zgodovina narodov Jugoslavije I. del	1200 din
Zgodovina narodov Jugoslavije II. del	3000 din
Mekinda, Pohod II. grupe odredov, pl.	1660 din
Hvat, Skrivnostna celina, br.	1000 din

Knjige dobite v vseh knjigarnah ali pa jih naročite naravnost pri DRŽAVNI ZALOŽBI SLOVENIJE v Ljubljani, Mestni trg 26.